

Kriminaliseringen af grooming og strafferetlige problematikker forbundet hermed

The criminalization of grooming and criminal justice issues in relation to this

af EMMA SILBER JENSEN

Omdrejningspunktet for nærværende speciale har været den nye bestemmelse i straffelovens § 231, som kriminaliserer fænomenet grooming. Lovforslaget har modtaget bred opbakning fra de enkelte folketingspartier og hørte myndigheder, men set i et juridisk perspektiv giver bestemmelsen anledning til en række strafferetlige overvejelser.

Specialet indeholder først en kort gennemgang af de af Danmarks internationale forpligtelser, der ligger til grund for straffelovens § 231, efterfulgt af en gennemgang af lovforslaget til bestemmelsen samt en sammenligning med den norske straffelovs § 306.

Ydermere analyseres udvalgte bestemmelser i straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser med henblik på at undersøge, hvorvidt grooming allerede er kriminaliseret i den danske straffelov, og om straffelovens § 231 kan forventes at få et selvstændigt anvendelsesområde.

Specialet indeholder endvidere en diskussion af, hvilke strafferetlige problematikker, der kan forventes at opstå efter bestemmelsens ikrafttræden, herunder forsæts- og aldersproblematikker.

Slutteligt vil det blive diskuteret, om det ville være mere formålstjeneligt at indsætte grooming som en skærpende omstændighed i straffelovens § 81.

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion.....	3
1.1 Problemafgrænsning.....	4
1.2 Metode og retskilder.....	4
2. Danmarks internationale forpligtelser	5
3. Kriminaliseringen af grooming. Formål, definition og betingelser.....	7
3.1 Lovforslag nr. L 50. Indsættelse af straffelovens § 231.....	8
3.2 Begrebets definition. Hvad er ”grooming”?	8
3.3 Betingelser for strafansvar efter straffelovens § 231.....	9
3.4 Norsk ret.....	10

3.5 Delkonklusion	11
4. Den selvstændige betydning af straffelovens § 231	12
4.1 Voldtægt, jf. straffelovens § 216, stk. 1 og 2.....	12
4.2 Samleje med en mindreårig, jf. straffelovens § 222.....	13
4.3 Straffelovens § 223.....	15
4.4 Blufærdighedskrænkelse, jf. straffelovens § 232.....	18
4.5 Børnepornografi, jf. straffelovens § 235, stk. 2	20
4.6 Forsøg og frivillig tilbagetræden, jf. straffelovens §§ 22 og 23	21
4.7 Delkonklusion	25
5. Strafferetlige problematikker forbundet med straffelovens § 231.....	25
5.1 Forsæt.....	25
5.1.1 Relationens karakter.....	26
5.1.2 Forsættets konkretisering.....	27
5.1.3 Bevisførelsen	28
5.1.4 Norsk ret	30
5.2 Aldersgrænsen.....	30
5.2.1 Samtykke.....	32
5.2.2 Norsk ret	33
5.3 Delkonklusion	33
6. Grooming som skærpende omstændighed?.....	34
6.1 Delkonklusion	35
7. Konklusion	36
8. Litteraturliste	37

Abstract

The overall topic for this thesis is the new provision in section 231 of the Danish Criminal Code, which criminalizes grooming.

The first section of the thesis contains a review of Denmark's international obligations, including The United Nations Convention on the Rights of the Child and the Council of Europe's Lanzarote Convention, which require Member States to protect children from all forms of sexual exploitation and sexual abuse.

The second section contains a review of the draft bill for section 231 of the Criminal Code to identify the purpose of the provision and to deduce the conditions for its application. Furthermore, the provi-

sion is compared to Norwegian law. It's concluded that section 231 is more far-reaching than Denmark's international obligations and the Norwegian grooming provision, as the Danish provision criminalizes the grooming process to a greater extent.

Furthermore, the thesis will analyze the current rules on sexual offences in part 24 of the Criminal Code together with case-law to examine whether grooming is already criminalized in the Danish Criminal Code. The analysis shows that section 231 of the Criminal Code will have a limited independent field of application, as the provision will mainly apply to attempted sexual offences when it is not possible to specify which sexual offence is involved. In addition, the provision will apply when the perpetrator has voluntarily withdrawn from committing a sexual assault, as the grooming process in itself will now be a completed offence.

The thesis also discusses the criminal justice issues that can be expected to occur after the entry into force of section 231 of the Criminal Code. It's concluded that the court will find it difficult to assess the perpetrator's criminal intent. In addition, by raising the age limit for exposure to grooming to 18 years, there is a risk that the provision will become a restriction of young people's freedom of action rather than a protection of them against sexual exploitation and sexual abuse.

Finally, the thesis discusses whether it would be more suitable to add grooming as an aggravating circumstance in section 81, part 10 of the Criminal Code. In that way the provision will have a broader field of application, as the court will find it easier to assess the sentencing. However, this will also mean that certain parts of the grooming process will continue to be exempt from punishment. As section 231 of the Criminal Code has not yet entered into force, it is difficult to predict what would be most suitable in regard to the criminalization of grooming. Therefore, it would be better to postpone this discussion until the 2-year review of the provision.

1. Introduktion

Beskyttelsen af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug har i en længere årrække været et centralt fokusområde på nationalt såvel som internationalt plan, idet sådanne overgreb udgør alvorlige krænkelse af barnets grundlæggende rettigheder, herunder deres ret til beskyttelse og omsorg.

Især fænomenet grooming har været i højsæde i forbindelse med, at den digitale udvikling har gjort det nemmere og lettere tilgængeligt for voksne at kontakte børn via internettet og sociale medier for at opbygge en relation med det formål at begå en seksualforbrydelse mod dem. Der hersker derfor på politisk plan bred enighed om, at der skal sættes større fokus på grooming.

Dette har ført til fremsættelsen af et nyt lovforslag, som bl.a. indeholder forslag til straffelovens § 231, som kriminaliserer grooming særskilt. Lovforslaget er vedtaget ved Folketingets 64. møde af 23. maj 2023 og forventes at træde i kraft den 1. juli 2023.¹

Groomingbestemmelsen har modtaget bred opbakning fra de enkelte partier såvel som de institutioner og myndigheder, der har været hørt i forbindelse med lovudkastet, idet de bl.a. har gjort gældende, at bestemmelsen markerer den selvstændige krænkelse, der består i, at en person udnytter en mindre-årigs tillid og loyalitet til at begå en seksualforbrydelse mod den pågældende.

¹ FT 2022-23, tillæg C L 50, s. 1 f.

Set i juridisk perspektiv giver lovforslaget dog anledning til en række strafferetlige overvejelser, idet det kan diskuteres, om der nærmere er tale om en bestemmelse med signalværdi frem for en bestemmelse, der kan forventes at få selvstændig betydning i praksis.

1.1 Problemafgrænsning

Omdrejningspunktet for nærværende speciale er den nye bestemmelse i straffelovens § 231, som kriminaliserer grooming.

Specialet vil indledningsvist indeholde en gennemgang af de internationale forpligtelser, der ligger til grund for bestemmelsen.

Dernæst vil lovforslaget og bemærkningerne hertil blive gennemgået for at skabe klarhed vedr. bestemmelsens formål, sproglige forståelse og objektive strafbarhedsbetingelser, og den vil kort blive sammenlignet med den norske straffelovs § 306.

Det vil ydermere blive undersøgt, i hvilket omfang grooming allerede er kriminaliseret i straffeloven, for at kunne vurdere, hvorvidt den hidtidige kriminalisering har været i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, og om straffelovens § 231 kan forventes at få et selvstændigt anvendelsesområde. Dette vil blive gjort ved inddragelse af nogle af de eksisterende strafferetlige bestemmelser, herunder straffelovens § 216, stk. 1 og 2, § 222, § 223, § 232 og § 235, stk. 2, samt ved inddragelse af retspraksis, der relaterer sig hertil.

Specialet vil derefter indeholde en diskussion af, hvilke strafferetlige problematikker, der kan forventes at opstå efter bestemmelsens ikrafttræden, herunder forsæts- og aldersproblematikker.

Slutteligt vil det blive diskuteret, om det ville være mere formålstjeneligt at indsætte grooming som en skærpende omstændighed i straffelovens § 81 frem for at kriminalisere det i en særskilt bestemmelse.

Specialet er afgrænset til kun at indeholde overordnede betragtninger vedr. Danmarks internationale forpligtelser, idet det kun er de mest centrale forpligtelser, der relaterer sig til grooming, som vil blive fremhævet. Endvidere vil kun de i denne henseende mest relevante bestemmelser i straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser blive undersøgt. Derudover er erfaringer fra andre lande end Norge blevet fravalgt.

1.2 Metode og retskilder

Specialet tager afsæt i den retsdogmatiske metode til at beskrive, analysere og fortolke gældende ret vedrørende grooming.² Dette vil blive gjort ved inddragelse af lovforslaget til straffelovens § 231, høringssvarene hertil og rapport fra arbejdsgruppen om digitale krænkelse samt den juridiske litteratur, som dog på nuværende tidspunkt endnu er sparsom. Derudover vil øvrig national lovgivning med dertilhørende forarbejder samt retspraksis blive inddraget til at beskrive den nuværende strafferetlige regulering af grooming.

Endvidere vil specialet gøre brug af den komparative metode ved inddragelse af norsk lovgivning, der siden 2007 har kriminaliseret grooming i den norske straffelovs § 306.³ Denne inddrages på grund

² *Evald, Jens*: Juridisk teori, metode og videnskab, 2. udg. (2020), s. 209

³ *Ibid.*, s. 183 ff.

af lighederne mellem dansk og norsk ret med det formål at undersøge, om norsk ret kan bidrage til en bedre forståelse af straffelovens § 231 og kan give en løsning på de problemstillinger, der kan forventes at opstå i forbindelse med bestemmelsens ikrafttræden.

Derudover tager specialet afsæt i enkelte internationale retskilder i form af bl.a. konventioner og direktiver til kort at beskrive retsstillingen vedr. grooming på internationalt plan.

2. Danmarks internationale forpligtelser

Kriminaliseringen af grooming udspringer af børns ret til beskyttelse mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug, som i en længere årrække har været et centralt fokusområde på internationalt plan. Danmark er i kraft af sin tiltrædelse af en række internationale konventioner forpligtet til at sikre disse rettigheder.

Inden for rammerne af folkeretten skal stater træffe foranstaltninger med henblik på at sikre børn tilstrækkelig beskyttelse samt sikre, at børns rettigheder til fysisk integritet og værdighed respekteres effektivt.⁴ Et eksempel herpå er den af Danmark ratificerede FN-konvention af 20. november 1989 om barnets rettigheder (Børnekonventionen), som i artikel 34 pålægger deltagerstaterne at påtage sig at beskytte barnet mod alle former for seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug, herunder ved at tage alle passende nationale, bilaterale og multilaterale forholdsregler for at forhindre, at et barn bl.a. overtales eller tvinges til at deltage i nogen form for ulovlig seksuel aktivitet.⁵

Inden for rammerne af EU er der vedtaget forskellige retsakter, der kræver, at medlemsstaterne forbyder forskellige former for seksuelt misbrug og udnyttelse af børn, herunder direktiv 2011/93/EU, som forpligter medlemsstaterne til i deres nationale lovgivning at træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at forskellige former for seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn er strafbart, herunder at gøre det strafbart for en voksen person via internettet såvel som uden for internettet at opfordre et barn under den seksuelle lavalder til at mødes med henblik på at misbruge vedkommende seksuelt.⁶

Direktivet er omfattet af retsforbeholdet og derfor ikke implementeret i dansk lov, hvilket betyder, at det ikke er bindende for eller finder anvendelse i Danmark. Alligevel valgte man at gennemføre de ændringer, der var nødvendige for at bringe dansk straffelovgivning i overensstemmelse med direktivet.⁷ Efter en nærmere gennemgang af de danske strafferetlige regler kunne det dog konstateres, at dansk ret var i overensstemmelse med direktivet for så vidt angik kriminaliseringen af handlinger, som indebar seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn.⁸

Ligeledes har Europarådet vedtaget specifikke konventioner, der har til formål at beskytte børn mod bl.a. grooming. Navnlig Europarådets konvention af 25. oktober 2007 om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug (Lanzarotekonventionen) er central på dette område. Konventionen har til formål at forebygge og bekæmpe seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug af børn, at beskytte de rettigheder, der er tillagt børneofre for seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug, samt at

⁴ Håndbog om europæisk lovgivning om børns rettigheder (2016), s. 115

⁵ Børnekonventionen, artikel 34

⁶ Direktiv 2011/93/EU, præambel, pkt. 19

⁷ Notat om tilvalg af direktivet om seksuelt misbrug af børn, Bilag 4, s. 1 f.

⁸ Ibid., s. 5 og 8.

fremme det nationale og internationale samarbejde mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug af børn, jf. konventionens artikel 1.

Især Lanzarotekonventionens artikel 23 om forlokkelse af børn til seksuelle formål er et decideret påbud til medlemsstaterne om at gøre online grooming strafbart. Artiklen har følgende ordlyd:

”Hver part skal træffe de nødvendige lovgivningsmæssige eller andre foranstaltninger for at gøre det til en strafbar handling for en voksen forsætligt gennem informations- og kommunikationsteknologi at foreslå et barn, som ikke har nået den under anvendelse af artikel 18, stk. 2, fastsatte alder, at mødes med henblik på at begå en af de af artikel 18, stk. 1, litra a, eller artikel 20, stk. 1, litra a, omfattede strafbare handlinger mod barnet, hvis dette forslag efterfølges af væsentlige handlinger, der fører til et sådant møde.”⁹

En forbrydelse som anført i konventionens artikel 18, stk. 1, litra a, angår seksuelle aktiviteter med børn, som ikke har nået den seksuelle lavalder, som fastsat i national ret, medens en forbrydelse som anført i konventionens artikel 20, stk. 1, litra a, angår produktion af børnepornografi.

Danmark ratificerede Lanzarotekonventionen den 28. oktober 2009 og har således forpligtet sig til at kriminalisere online grooming.¹⁰

I forbindelse med Danmarks tiltrædelse af konventionen fremkom Justitsministeriet i oktober 2007 med et notat om lovgivningsmæssige konsekvenser ved en dansk ratifikation.¹¹

Det blev herved i henhold til opfyldelsen af Lanzarotekonventionens artikel 23 konkluderet, at de danske forsøgsregler, som de er udformet i straffelovens § 21, allerede kriminaliserer ethvert forsøg på seksuelle overgreb mod børn – uanset om gerningspersonen har taget skridt til at mødes med barnet, og uanset om der er gjort brug af internettet mv. Derfor ville opfyldelsen af konventionens artikel 23 efter Justitsministeriets opfattelse ikke have lovgivningsmæssige konsekvenser.¹²

På denne baggrund blev der i det efterfølgende lovforslag af 10. december 2008, som havde til formål at foretage de nødvendige ændringer af straffeloven, for at Danmark kunne ratificere Lanzarotekonventionen, ikke fremsat forslag om at kriminalisere grooming i en særskilt bestemmelse i straffeloven.¹³ Der blev hertil bl.a. bemærket følgende:

”Efter regeringens opfattelse opfylder gældende dansk lovgivning i vidt omfang de forpligtelser, der følger af konventionen. En dansk ratifikation af konventionen vil alene nødvendiggøre enkelte ændringer af straffeloven (...)”¹⁴, og

”Særligt med hensyn til de forpligtelser, der følger af konventionens kapitel 6 (artikel 18-29), til at kriminalisere en række forskellige handlinger kan henvises til de gældende bestemmelser i straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden (...)”¹⁵

⁹ Lanzarotekonventionens art. 23

¹⁰ BKI nr. 57 af 15/10/2010

¹¹ REU alm. del – Bilag 62

¹² Ibid., s. 27

¹³ LFF 2008-12-10 nr. 86

¹⁴ Ibid., pkt. 1.

¹⁵ Ibid., pkt. 4.1.

Man mente således ikke, at der var behov for yderligere lovgivningsmæssige tiltag for at gøre grooming strafbart på daværende tidspunkt.

3. Kriminaliseringen af grooming. Formål, definition og betingelser

Siden 2007 er der kommet øget fokus på digitale overgreb, som ifølge regeringen og dennes aftalpartier er blevet et stigende problem i takt med den digitale udvikling, og er noget, som alt for mange, særligt børn og unge, i dag udsættes for – bl.a. fordi internettet har skabt platforme, der har gjort det nemmere for sårbare børn og unge at blive kontaktet af voksne, der ønsker at krænke dem seksuelt.¹⁶

I forbindelse med flerårsaftalen om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023 var aftalpartierne derfor enige om, at der skulle igangsættes en undersøgelse af, om reglerne i straffeloven på området for digitale overgreb var tilstrækkelige.¹⁷

Ligeledes fremkom Justitsministeriet med udspillet ”*Værn mod voksne, der krænker børn*” som et tiltag til bekæmpelse af seksuelle krænkelser mod børn. Heri blev der sat fokus på, at sociale medier og internettet har åbnet nye muligheder for, at seksuelle overgreb kan finde sted. Bl.a. ses det, at grooming på internettet er blevet mere udbredt.¹⁸

På denne baggrund blev arbejdsgruppen om digitale krænkelser (i det følgende kaldet ”arbejdsgruppen”) nedsat, der bl.a. skulle vurdere, om der var behov for at ændre straffeloven som følge af den digitale udvikling, herunder at se på behovet for en selvstændig bestemmelse om grooming.¹⁹

Arbejdsgruppen afleverede i 2022 sin rapport om digitale krænkelser. Et flertal i arbejdsgruppen var af den opfattelse, at det ikke er tilstrækkeligt, at en groomingproces efter omstændighederne straffes som forsøg på et seksuelt overgreb, idet der er behov for særskilt at kriminalisere den selvstændige krænkelse, der består i, at et barns eller en ungs tillid udnyttes til at opbygge en relation, som fra den mindreåriges side opfattes som venskabelig og loyal, men som gerningspersonen indgår med det formål at krænke den pågældende seksuelt. Endvidere blev det anført, at en sådan kriminalisering vil sende et klart signal om, at groomingforløbet i sig selv er strafværdigt, hvilket kan bidrage til at fjerne den skyldfølelse, som ofre for grooming kan opleve, idet de ofte føler sig medansvarlige for, hvordan relationen har udviklet sig.²⁰

Arbejdsgruppen anbefalede på denne baggrund, at der burde indføres en bestemmelse, der kriminaliserer den proces, hvor en person opbygger en relation til et barn eller en ung med henblik på at begå digitale eller fysiske seksuelle overgreb mod vedkommende.²¹

Ved aftale af 29. juni 2022 om initiativer mod digitale krænkelser kunne den daværende regering tilslutte sig arbejdsgruppens anbefalinger, herunder anbefalingen om en særskilt bestemmelse om grooming.²²

¹⁶ Aftaletekst af 29. juni 2022, pkt. 1

¹⁷ Aftale om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023, s. 18

¹⁸ Værn mod voksne der krænker børn, maj 2021, s. 2

¹⁹ Rapport om digitale krænkelser, 2022, s. 4 f.

²⁰ Ibid., s. 62

²¹ Ibid.

²² Aftaletekst af 29. juni 2022, pkt. 2

3.1 Lovforslag nr. L 50. Indsættelse af straffelovens § 231

Den 22. februar 2023 fremsatte justitsministeren Lovforslag nr. L 50: Forslag til Lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (i det følgende kaldet ”lovforslaget”), som omhandler initiativer mod digitale krænkelser.

Lovforslaget har til formål at gennemføre de anbefalinger fra arbejdsgruppen, som kræver lovændringer, herunder kriminaliseringen af grooming. Dette har ført til fremsættelsen af straffelovens § 231, som vil få følgende ordlyd:

”For grooming straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år den, som systematisk eller ved manipulation og under udnyttelse af en på alder og erfaring beroende overlegenhed opbygger en relation til en person under 18 år med forsæt til at udsætte den pågældende for en seksualforbrydelse.”²³

Straffelovens § 231 indeholder således et fremrykket fuldbyrdelsesmoment, dvs. at den objektive fuldbyrdelse er forbundet med et krav om et videre rækkende forsæt, nemlig forsættet til at begå en seksualforbrydelse mod den mindreårige.²⁴ På denne måde sikres det, at gerningspersonen – i modsætning til i dag – vil have begået en fuldbyrdet forbrydelse allerede ved relationsopbygningen til barnet eller den unge, så længe forsættet til seksualforbrydelsen kan påvises. Dette bevirker bl.a., at en situation, der på nuværende tidspunkt efter omstændighederne vil kunne være undtaget fra straf efter reglerne om eksempelvis frivillig tilbagetræden fra forsøg, nu vil kunne straffes som en fuldbyrdet forbrydelse.²⁵

Derudover ser bestemmelsen bort fra kravet til forsættets konkretisering, hvilket indebærer, at den vil omfatte tilfælde, hvor der ikke vurderes at være tilstrækkeligt bevis til at kunne dømme for forsøg på en konkret seksualforbrydelse.²⁶ Forsætskravet behandles nærmere under pkt. 3.3.

3.2 Begrebets definition. Hvad er ”grooming”?

Før nærværende lovforslag fandtes der ikke en selvstændig juridisk definition af begrebet ”grooming” i dansk ret. På trods heraf har begrebet været flittigt brugt i såvel litteraturen som i praksis, idet grooming i længere tid har været et kendt fænomen.

I litteraturen har grooming bl.a. været defineret som *”(..) en voksen persons henvendelse i seksuelt øjemed via internettet mv. til et barn under den seksuelle lavalder med forslag om at mødes med henblik på at begå en forbrydelse mod barnet, f.eks. opnåelse af samleje med barnet.”²⁷*

I den forklarende rapport til Lanzarotekonventionens artikel 23, er grooming defineret på følgende vis:

”The term ”grooming” refers to the preparation of a child for sexual abuse, motivated by the desire to use the child for sexual gratification. It may involve the befriending of a child, often through the adult pretending to be another young person, drawing the child into discussing intimate matters, and gradually exposing the child to sexually explicit materials in order to reduce

²³ FT 2022-23, tillæg C L 50, s. 1

²⁴ Rapport om digitale krænkelser, 2022, s. 59

²⁵ Ibid.

²⁶ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 7

²⁷ Baumbach, Trine: Strafferet og menneskeret, 1. udg. (2014), s. 375

resistance or inhibitions about sex. The child may also be drawn into producing child pornography by sending compromising personal photos using a digital camera, web-cam or phone-cam, which provides the groomer with a means of controlling the child through threats. Where a physical meeting is arranged the child may be sexually abused or otherwise harmed."²⁸

Grooming defineres nu i lovforslaget som "(...) den situation, at en person opbygger et tillidsforhold til et barn eller en ung med det formål at begå seksuelle overgreb mod den pågældende eller at lokke barnet eller den unge til at sende nøgenbilleder eller billeder af seksuel karakter."²⁹

Det er således fastslået, at grooming ikke kun sker over internettet men ligeledes omfatter de tilfælde, hvor en voksen henvender sig til et barn eller en ung i den fysiske verden. Derudover udvides begrebet til også at omfatte de tilfælde, hvor en mindreårig lokkes til at sende billeder af seksuel karakter. Slutteligt omfatter begrebet også unge over den seksuelle lavalder.

Arbejdsgruppen har uddybende anført, at det er karakteristisk for grooming, "(...) at fænomenet foregår over en periode, hvor barnet ikke er klar over, at der foregår en krænkelse, og derfor bagefter vil føle skam over sig selv og situationen."³⁰ Grooming går således ud over selve det seksuelle overgreb, idet der tillige består en krænkelse i, "(...) at barnet narres til at tro, at det selv var indforstået med overgrebet, og i at der er sket en grov udnyttelse af den tillid, som barnet har vist gerningspersonen."³¹

Definitionen i lovforslaget minder på mange punkter om definitionen, der knytter sig til Lanzarote-konventionens artikel 23. Lanzarotekonventionens definition fokuserer dog mere på selve forberedelsen af barnet til det seksuelle overgreb frem for opbygningen af tillidsforholdet mellem barnet og gerningspersonen, som er centralt for den danske definition. Denne forskel kan bl.a. begrundes med, at den danske groomingbestemmelse går videre end Lanzarotekonventionen, idet konventionens artikel 23 kriminaliserer det forhold, at gerningspersonen aftaler at mødes med barnet med henblik på at begå et seksuelt overgreb, hvorimod straffelovens § 231 kriminaliserer selve relationsopbygningen forud for en evt. aftale mellem parterne.

Endvidere kriminaliserer Lanzarotekonventionen kun handlinger foretaget mod børn, som ikke har nået den seksuelle lavalder, som fastsat i national ret, mens straffelovens § 231 omfatter grooming begået mod børn såvel som unge indtil 18 år.

3.3 Betingelser for strafansvar efter straffelovens § 231

Straf efter straffelovens § 231 forudsætter, at der opbygges en relation mellem gerningspersonen og den forurettede. Dette indebærer, at der skal etableres en kontakt mellem parterne, som enten kan være personlig, skriftlig eller digital, og som udvikler sig over tid.³² Derfor vil der som udgangspunkt skulle være tale om flere tilfælde af kontakt mellem parterne, før bestemmelsen finder anvendelse. Bestemmelsen vil dog også kunne finde anvendelse ved enkeltstående tilfælde af ikke-seksuel kontakt, hvis andre omstændigheder tilsiger, at kontakten sker med det formål at opbygge en relation, og gerningspersonen i andre tilfælde af grooming har anvendt samme metode.³³

²⁸ Explanatory Report – CETS 201, pkt. 156

²⁹ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 5

³⁰ Rapport om digitale krænkelse, 2022, s. 57

³¹ Ibid.

³² FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 8

³³ Ibid.

Det følger af bestemmelsens ordlyd, at aldersgrænsen for, hvornår en person kan udsættes for grooming, er 18 år. Den forurettede skal således være under 18 år, for at relationen er strafbar.

Det vil tillige være en betingelse, at opbygningen af relationen sker ”systematisk eller ved manipulation”. Lovforslaget nævner, at et eksempel på en systematisk opbygning kunne være, at gerningspersonen kontakter flere børn efter samme systematiske modus eller ved brug af samme sociale medie, mens et eksempel på manipulation kunne være, at gerningspersonen foregiver sig for at være jævnaldrende med den forurettede eller gennem sit arbejde opbygger en tæt relation til en familie med besøg i hjemmet med henblik på at udsætte børnene for en seksualforbrydelse.³⁴

Desuden er det en betingelse, at opbygningen af relationen er sket ”under udnyttelse af en på alder og erfaring beroende overlegenhed”. Begrebet skal forstås i overensstemmelse med samme begreb i straffelovens § 223, stk. 2 om samleje ved groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed, som gennemgås nærmere under pkt. 4.3.³⁵ Bestemmelsen vil således udelukkende finde anvendelse i tilfælde, hvor gerningspersonen er ældre end forurettede. Hvis forurettede er fyldt 15 år, vil der i almindelighed skulle stilles højere krav til aldersforskellen samt parternes erfaring og udvikling, bl.a. fordi personer over den seksuelle lavalder som udgangspunkt kan indgå frivilligt i seksuelle relationer – også med personer der er ældre end dem selv.³⁶

Det vil endvidere være en forudsætning for anvendelsen af straffelovens § 231, at gerningspersonen ved opbygningen af relationen har forsæt til at udsætte den mindreårige for en seksualforbrydelse, hvorved forstås en seksualforbrydelse omfattet af straffelovens kapitel 24.³⁷ Afgørende er ikke, om det kan konstateres, hvilken straffelovsbestemmelse gerningspersonen har forsæt til at overtræde. Det skal blot kunne påvises, at der består et forsæt til at overtræde én eller flere bestemmelser i kapitel 24. Der ses således bort fra kravet til forsættets konkretisering.³⁸

3.4 Norsk ret

I Norge er grooming defineret og kriminaliseret i den norske straffelovs § 306, som har følgende ordlyd:

”Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som har avtalt et møte med et barn under 16 år, og som med forsett om å begå en handling med barnet som nevnt i §§ 299-304, § 305 bokstav b eller § 311 første ledd bokstav a, har kommet frem til møtestedet eller et sted hvor møtestedet kan iakttas.”

Der opstilles således tre betingelser for strafansvar efter den norske groomingbestemmelse. For det første skal gerningspersonen have ”avtalt et møte” med den forurettede. For det andet skal gerningspersonen være ”kommet frem til møtestedet eller et sted hvor møtestedet kan iakttas”. For det tredje skal gerningspersonen have ”forsett om å begå en handling med barnet”, som er omfattet af nogle nærmere oplyste seksualforbrydelser i den norske straffelov.

³⁴ Ibid., s. 9

³⁵ Ibid., s. 34

³⁶ Ibid., s. 9

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

Ifølge forarbejderne til den norske straffelovs § 306 straffes selve kontaktetableringen mellem en voksen person og et barn ikke.³⁹ Denne adskiller sig således på væsentlige punkter fra den danske straffelovs § 231, idet den norske bestemmelse – ligesom Lanzarotekonventionens artikel 23 – fokuserer på selve mødet med barnet frem for opbygningen af relationen til barnet, som er centralt i den danske bestemmelse.

Den danske kriminalisering af grooming omfatter således flere dele af groomingprocessen, end tilfældet er for den norske straffelovs § 306.

Dette kan bl.a. begrundes med, at et strafbart forsøg efter den norske straffelovs § 16 bl.a. kræver, at gerningspersonen har foretaget noget, der leder direkte mod udførelsen af en lovovertrædelse.⁴⁰ Norsk ret straffer således ikke tilfælde, hvor gerningspersonen kun befinder sig på det forberedende stadie i forbrydelsesforløbet, idet strafansvar kræver, at iværksættelsesfasen er påbegyndt.⁴¹ Dette adskiller sig fra den danske forsøgslære, som vil blive nærmere gennemgået under pkt. 4.6.

3.5 Delkonklusion

Det kan konkluderes, at straffeloven § 231 om grooming har til formål at kriminalisere den proces, hvor en person opbygger en relation til en mindreårig med det formål at krænke vedkommende seksuelt, idet en selvstændig kriminalisering sender et klart signal om, at groomingprocessen i sig selv er strafværdig. Ved at fremrykke fuldbyrdelsesmomentet og se bort fra kravet til forsættets konkretisering sikrer man et objektivt gerningsindhold, der fremrykker grænsen mellem forsøg og fuldbyrdet forbrydelse, således at gerningspersonen kan standses tidligere i groomingprocessen, som heller ikke risikerer at blive undtaget fra straf.

Grooming har ved lovforslaget fået en selvstændig definition, som vil bane vej for den fremtidige forståelse af begrebet i dansk ret. Denne definition lægger sig dog meget op ad den tidligere forståelse af begrebet og de definitioner, der tidligere er lavet i litteraturen.

Betingelserne for strafansvar efter straffelovens § 231 kan sammenfattes således, at gerningspersonen skal have opbygget en relation til den forurettede under 18 år, og at denne relationsopbygning skal være sket systematisk eller ved manipulation samt under udnyttelse af en på alder og erfaring beroende overlegenhed. Endvidere stilles der krav om, at gerningspersonen har forsæt til at udsætte den forurettede for en seksualforbrydelse omfattet af straffelovens 24. kapitel, men der stilles ikke krav om, at det kan konkretiseres, hvilken seksualforbrydelse forsættet rækker til.

Den danske definition og kriminalisering af grooming har en større rækkevidde end både Lanzarotekonventionens artikel 23 såvel som den norske straffelovs § 306, idet straffelovens § 231 kriminaliserer flere dele af selve groomingprocessen og tillige omfatter grooming begået over for unge over den seksuelle lavalder.

³⁹ Ot.prp. nr. 18 (2006-2007), s. 16

⁴⁰ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004), s. 414

⁴¹ *Rieber-Mohn, Georg Fredrik m.fl.*: Almindelig strafferett, 6. udg. (2016), s. 346

4. Den selvstændige betydning af straffelovens § 231

Straffeloven, som den er affattet nu, indeholder ingen selvstændig bestemmelse om grooming. Dette er dog ikke ensbetydende med, at grooming ikke straffes, idet de strafferetlige regler bl.a. kriminaliserer handlinger, hvor en person skaffer sig samleje med en mindreårig, herunder ved misbrug af sin på alder og erfaring beroende overlegenhed.

Derudover giver forsøgslæren mulighed for at straffe handlinger, hvor en person i den fysiske verden såvel som via internettet henvender sig til et barn eller en ung med henblik på at begå en seksualforbrydelse mod vedkommende.

Herefter opstår spørgsmålet, om det kan forventes, at straffelovens § 231 vil kriminalisere handlinger, der hidtil ikke har været strafbare, eller om bestemmelsen blot vil blive en lovfæstet kriminalisering af forhold, som i forvejen straffes i praksis.

I det følgende vil rækkevidden af de eksisterende bestemmelser, der på nuværende tidspunkt kriminaliserer forhold, der kan karakteriseres som "grooming", således blive analyseret for at kunne vurdere, om straffelovens § 231 reelt vil få et selvstændigt anvendelsesområde, samt om hidtidig praksis har været i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser.

4.1 Voldtægt, jf. straffelovens § 216, stk. 1 og 2

Straffelovens § 216, stk. 1

Da aldersgrænsen i straffelovens § 231 er fastsat til 18 år, er det relevant at diskutere omfanget af straffelovens § 216, stk. 1, der finder anvendelse ved voldtægt af et barn i alderen 12-17 år, hvor forholdet til dels falder uden for straffelovens § 216, stk. 2.

Ifølge straffelovens § 216, stk. 1 straffes for voldtægt med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri.

Det er fastslået i lovens forarbejder, at "[e]t samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation".⁴² Om et samleje er foretaget med samtykke, beror således på, om personen deltager i samlejet af egen fri vilje, herunder om personen har haft mulighed for at tage stilling til, om vedkommende vil deltage i samlejet.⁴³

Forarbejderne diskuterer ikke, hvorvidt et samleje sker af egen fri vilje – og dermed med samtykke – hvis gerningspersonen har udnyttet sin på alder og erfaring beroende overlegenhed til at skaffe sig samlejet.

Det angives dog, at samtykke må vurderes objektivt ud fra oplysningerne om personens deltagelse i samlejet, herunder personens ord eller handlinger. Det indebærer bl.a., at det forhold, at en person ikke har haft fuld viden eller indsigt i en række forhold, der kan have haft betydning for, at vedkommende valgte at deltage i samlejet, ikke udelukker, at der er samtykket hertil. I de tilfælde, hvor en person f.eks. er blevet "snydt" til samleje gennem usande påstande om bl.a. den anden persons alder, status, beskæftigelse mv., må samlejet anses for gennemført med samtykke.⁴⁴

⁴² LFF 2020-11-11 nr. 85, s. 6

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid., s. 10

Dette indikerer, at der ikke kan straffes for voldtægt efter straffelovens § 216, stk. 1 af et barn eller en ung i alderen 12-17 år i de situationer, hvor forholdet falder uden for § 216, stk. 2, og samlejet sker af den mindreåriges egen frie vilje – uanset om denne ”frie vilje” er et udslag af gerningspersonens udnyttelse af sin på alder og erfaring beroende overlegenhed. Samlejet vil dog potentielt være strafbart efter andre straffelovsbestemmelser, jf. gennemgangen nedenfor.

Straffelovens § 216, stk. 2

Efter straffelovens § 216, stk. 2, 1. pkt. straffes for voldtægt med fængsel indtil 12 år den, der har samleje med et barn under 12 år. Her er samlejet i sig selv strafbart, hvorfor rækkevidden af forurettedes samtykke ikke har betydning for selve strafansvaret.⁴⁵ Bestemmelsen omfatter således ethvert samleje med et barn under 12 år, hvor gerningspersonen har haft forsæt til, at barnet er under 12 år.⁴⁶

Efter straffelovens § 216, stk. 2, 2. pkt. straffes på samme måde den, som er fyldt 22 år og har samleje med et barn under 15 år. Aldersgrænsen på 22 år findes at være hensigtsmæssig i forhold til, hvornår et forhold mellem et barn og en voksen pr. definition er så uligevægtigt, at der aldrig kan siges at foreligge et frivilligt samtykke fra barnet til et seksuelt forhold.⁴⁷ For at strafansvar kan ifaldes, kræves det ligesom strafansvar efter 1. pkt., at gerningspersonen har forsæt med hensyn til forurettedes alder.⁴⁸

Straffelovens § 216, stk. 2, 1. såvel som 2. pkt. finder også anvendelse i sager, hvor der er tale om andet seksuelt forhold end samleje, jf. § 225.

Fuldbyrdelsen af straffelovens § 216 sker ved selve samlejet, som omfatter såvel vaginalt som analt samleje, hvor penis er helt eller delvist indført i vagina, henholdsvis anus, og uanset om det anale samleje foregår mellem personer af modsat eller samme køn.⁴⁹

4.2 Samleje med en mindreårig, jf. straffelovens § 222

Straffelovens § 222, stk. 1 straffer samleje med et barn under 15 år med fængsel indtil 8 år, medmindre forholdet er omfattet af § 216, stk. 2. Bestemmelsen er således subsidiær i forhold til § 216, stk. 2.

Efter indførelsen af 2. pkt. i straffelovens § 216, stk. 2 kan § 222 forventes at få et mere begrænset anvendelsesområde, idet bestemmelsen nu hovedsageligt vil finde anvendelse, når gerningspersonen er under 22 år, og barnet er under 15 år men over 12 år.

Bestemmelsen er et absolut forbud mod samleje, når den ene part er under 15 år gammel, hvorfor det strafferetlige ansvar skal bedømmes uafhængigt af, om barnet har samtykket til samlejet.⁵⁰

⁴⁵ Ibid., s. 1 f.

⁴⁶ LFF 2021-11-10 nr. 78, s. 5

⁴⁷ Ibid., s. 6

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Elholm, Thomas m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, 12. udg. (2022), s. 409

⁵⁰ Ibid. s. 430

Subjektivt kræver strafansvaret, at der er forsæt til, at barnet er under 15 år.⁵¹ Forbrydelsen er – ligesom tilfældet er for straffelovens § 216 – fuldbyrdet, når samlejet er opnået, jf. ovenfor. Bestemmelsen finder ligeledes anvendelse i sager, hvor der er tale om andet seksuelt forhold end samleje, jf. § 225.

Ifølge straffelovens § 222, stk. 3 skal det ved fastsættelse af straffen efter stk. 1 indgå som en skærpende omstændighed, at gerningspersonen har skaffet sig samlejet ved at udnytte sin fysiske eller psykiske overlegenhed.

Strafskærpelsesreglen finder ifølge forarbejderne bl.a. anvendelse, hvor en voksen har opbygget et særligt tillidsforhold til barnet og på den måde har skabt en situation, hvor barnet kan have særligt vanskeligt ved at sige fra, f.eks. hvis gerningspersonen er nært beslægtet med barnet eller fungerer som idrætsleder mv.⁵²

Om gerningspersonen har skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed, hvor der er tale om et barn i alderen 12-14 år, vil det dog altid bero på en individuel vurdering af den enkelte sags omstændigheder.⁵³

I *U 2016.3340 H* havde den 41-årige tiltalte gennem en længere periode via kontakt på internettet og telefonen opbygget en fortrolig og tillidsfuld relation til en 13-årig sårbar pige med henblik på at skaffe sig samleje dels andet seksuelt forhold end samleje med hende. Byretten bemærkede, at det måtte lægges til grund, "(...) at tiltalte gennem deres langvarige og tætte kontakt om blandt andet den mobning, F havde været udsat for, opbyggede en fortrolig og tillidsfuld relation til F, som var en ung og meget sårbar pige." Landsretten bemærkede endvidere, at "[s]om optakt til mødet havde den tiltalte, der var meget ældre end pigen, lagt op til, at de skulle mødes og have seksuelt samvær, og han havde manipuleret hende til at indvillige i at mødes." Under disse omstændigheder fandt Højesteret forholdet omfattet af strafs-kærpelsesbestemmelsen i § 222, stk. 1, 2. pkt. (nu stk. 3), "(...) idet T ved udnyttelse af sin fysiske og psykiske overlegenhed dels har forsøgt at skaffe sig samleje, dels har skaffet sig andet seksuelt forhold end samleje med F, der på gerningstidspunktet var 13 år, jf. § 225, jf. § 222, stk. 1, jf. til dels § 21."

Ligeledes blev en 51-årig tiltalt i *AM 2021.02.04 Ø* straffet for overtrædelse af straffelovens § 222, stk. 1, jf. stk. 3, jf. til dels § 225, jf. § 21, idet byretten udtalte: "Henset til F2's alder, og da tiltalte var bekendt med, at hun i gerningsperioden var i en sårbar situation, hvor hun havde det meget svært psykisk, finder retten, at tiltalte har skaffet sig og opretholdt kontakten til forurettede under udnyttelse af sin psykiske overlegenhed." Landsretten fandt den tiltalte skyldig som anført i byrettens dom.

Anderledes forholdt det sig i *U 2019.2356 V*, hvor en 47-årig tiltalt alene blev dømt for overtrædelse af straffelovens § 222, stk. 1, jf. til dels § 225, jf. § 224, stk. 2, jf. § 21, idet han efter at have skrevet med en 14-årig dreng via sms- og messengerbeskeder i ca. en måned under løfte om betaling i form af en knallert og penge havde lavet en aftale med den forurettede om at mødes et nærmere bestemt sted og have samleje og andet seksuelt forhold end samleje i form af oralsex, hvilket imidlertid mislykkedes. Endvidere blev han dømt for overtrædelse af § 222, stk. 1, jf. § 224, stk. 2, idet han under samme løfte om betaling ved flere lejligheder havde haft samleje med en anden 14-årig dreng. Byretten såvel som landsretten lagde i forbindelse med sanktionsspørgsmålet vægt på, at den tiltalte havde

⁵¹ Ibid.

⁵² LFF 2008-05-09 nr. 186 – bemærkninger til § 1, nr. 2 (§ 222, stk. 3), s. 6

⁵³ Ibid.

”(...) formået at opbygge en fortrolig og tillidsfuld relation de 14-årige drenge gennem en længerevarende kontakt på nettet og telefonen, hvorved han havde formået dem til at indvillige i at mødes med ham med henblik på udveksling af seksuelle ydelser mod betaling.”

Modsat *AM 2021.02.04 Ø* og *U 2016.3340 H* fandt retten ikke, at den tiltalte havde udnyttet sin fysiske og/eller psykiske overlegenhed til at skaffe sig og forsøge at skaffe sig samlejet, idet der i dommen ikke er henvist til straffelovens § 222, stk. 3 – dette på trods af at retten lagde vægt på, at den tiltalte havde opbygget en ”fortrolig og tillidsfuld relation” til de forurettede, samt at han for så vidt angik den ene forurettede formåede *”(...) at fastholde en relation, som han selv betegner som kærestelignende, og som først ophørte, da tiltalte blev anholdt”*.

Dette kan både være en forglemmelse fra rettens side men kan også være en afspejling af, at der skal ”mere” end en tillidsfuld relation mellem gerningspersonen og barnet til, før et forhold vil være omfattet af straffelovens § 222, stk. 3. Hvis man antager, at dette er tilfældet, går stk. 3 ud over ”grooming-lignende” tilfælde – og dermed også ud over straffelovens § 231 – idet strafskærpselsesreglen kun vil finde anvendelse, hvis der er tale om en grov udnyttelse af barnet og den situation, som barnet befinder sig i. Hertil kan det bemærkes, at retten i både *AM 2021.02.04 Ø* og *U 2016.3340 H* beskrev den forurettede som værende psykisk sårbar, hvilket muligvis har spillet en rolle i forhold til reglens anvendelse.

De nævnte forhold i samtlige domme vil – på grund af gerningspersonernes og de forurettedes aldre – i dag være omfattet af strfl § 216, stk. 2, 2. pkt.

4.3 Straffelovens § 223

Straffelovens § 223, stk. 1 og stk. 2 er hovedsageligt en beskyttelse af de 15-17-årige – eftersom at samleje med et barn under 15 år allerede er kriminaliseret i § 216, stk. 2 og § 222 – idet aldersgrænsen i stk. 1 såvel som stk. 2 er forhøjet til 18 år.

Straffelovens § 223, stk. 1

Ifølge bestemmelsens stk. 1 straffes den, som har samleje med en person under 18 år, der er den skyldiges stedbarn eller plejebarn eller er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse, med fængsel indtil 4 år.

Bestemmelsen indeholder – ligesom straffelovens § 216, stk. 2 og § 222 – et absolut forbud mod samleje mellem de i bestemmelsen nævnte personer.

Ordene ”stedbarn” og ”plejebarn” skal afgrænses ud fra en konkret vurdering og kan efter omstændighederne også omfatte f.eks. en samlevers børn.⁵⁴ Dog vil en samlevers børn ikke automatisk være omfattet af bestemmelsen, idet der altid skal foretages en konkret prøvelse af gerningspersonens forhold til barnet eller den unge.⁵⁵

I *TfK 2012.1010 V* blev den tiltalte således frifundet i landsretten for i en periode på knap 1 år i 11 tilfælde at have haft samleje med sin kærestes på daværende tidspunkt 16-årige datter. Landsretten udtalte: *”B og tiltalte, som var kærester, boede ikke sammen. F var i familiepleje og på efterskole, og hun besøgte sin mor med mellemrum. Det almindelige samvær mellem tiltalte og F fandt navnlig sted*

⁵⁴ KBET 2012-01-01 nr. 1534, s. 122

⁵⁵ *Elholm, Thomas m.fl.*: Kommenteret straffelov, Speciel del, 12. udg. (2022), s. 433 f.

i forbindelse med, at F besøgte sin mor i nogle weekender. Landsretten er enig med byrettens mindretal i, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at F var tiltaltes stedbarn. Det er i den forbindelse ikke afgørende, at F i et vist omfang har kaldt tiltalte for far, og at tiltalte i et vist omfang har omtalt F som sin datter.”

På samme måde blev den tiltalte frifundet for overtrædelse af § 223, stk. 1 i *TfK 2013.7 V*, idet landsretten fandt, at ” (...) *der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at anse F for at have været tiltaltes stedbarn eller for at lægge til grund, at F var betroet tiltalte til opdragelse*”, da den tiltalte ikke havde boet sammen med den forurettedes mor.

I relation til lærere og opdragere kræver strafansvar efter bestemmelsen, at barnet eller den unge har været ”betroet” den pågældende til opdragelse eller undervisning. I *TfK 2006.783/2 V* blev en spejderleder således fundet skyldig i at have haft anden kønslig omgængelse end samleje med en mindreårig hjælpeleder op til hendes fyldte 15. år men frifundet for så vidt angik perioden, efter hun fyldte 15 år, idet den forurettede på dette tidspunkt selv blev spejderleder, hvorfor landsretten fandt, at ”(...) *der ikke [er] grundlag for at fastslå, at tiltalte i denne periode har haft tilsyn med eller instruktionsbeføjelse over for A, eller at A i øvrigt har været ham »betroet til undervisning eller opdragelse«*, jf. straffelovens § 223, stk. 1.”

Praksis viser, at betingelsen om, at barnet eller den unge skal være betroet gerningspersonen til opdragelse eller undervisning, bl.a. kan være opfyldt, hvis gerningspersonen er lærervikar, jf. *TfK 2020.1066/2 V* og *TfK 2010.936/2 Ø*, træner/instruktør i en bueskytteklub, jf. *TfK 2015.362 Ø*, spejderleder, jf. *TfK 2006.783/2 V*, ridelærer, jf. *U 2005.1460 H*, musiklærer, jf. *TfK 2005.411 V* eller pædagogmedhjælper, jf. *U 2000.1478/2 Ø*.

Især i forhold til lærere antages det, at der efter undervisningens art og lærerens dermed forbundne myndighed og indflydelse i forhold til eleven og/eller efter de omstændigheder, hvorunder undervisningen foregår, består en særlig mulighed for misbrug af stillingen til at skaffe sig et seksuelt forhold til eleven.⁵⁶

Strafansvar vil dog formentlig være udelukket, hvis barnet eller den unge selv indgår aftale om undervisning uden udtrykkeligt eller stiltiende samtykke fra sine forældre eller evt. værge.⁵⁷

Straffelovens § 223 finder tillige anvendelse på andet seksuelt forhold end samleje, jf. § 225. Bestemmelsen finder på nuværende tidspunkt ikke anvendelse på blufærdighedskrænkelser, hvilket betyder, at gerningspersonen ikke kan straffes, hvis den forurettede har samtykket til den blufærdighedskrænkende adfærd. Dette vil dog blive ændret ved nærværende lovforslag, idet anvendelsesområdet i § 223, stk. 1 udvides, således at bestemmelsen tillige omfatter blufærdighedskrænkelser, jf. straffelovens § 232. Den foreslåede ændring indebærer, at en person under 18 år ikke vil kunne give diskulperende samtykke til den blufærdighedskrænkende adfærd, hvis gerningspersonens og forurettedes relation er omfattet af § 223, stk. 1.⁵⁸ Ændringen omfatter kun straffelovens § 223, stk. 1 og ikke stk. 2.

⁵⁶ KBET 2012-01-01 nr. 1534, s. 122

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 16

Straffelovens § 223, stk. 2

Ifølge straffelovens § 223, stk. 2 anses med samme straf den, som under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed forfører en person under 18 år til samleje. Hvornår et misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed kan betegnes som ”groft” og dermed er omfattet af bestemmelsen, beror i høj grad på domstolenes relativt frie skøn.⁵⁹

Trykt praksis om anvendelse af bestemmelsen er sparsom, men der kan dog henvises til følgende nyere domme:

I *TfK 2018.1235 Ø* var en præst bl.a. tiltalt for gentagne gange at have forført to 17-årige drenge til samleje og andet seksuelt forhold end samleje ved groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed, jf. straffelovens § 223, stk. 2, jf. til dels § 225. Den tiltalte blev frifundet i det ene forhold, da byretten lagde afgørende vægt på den 17-åriges egen forklaring, hvoraf det bl.a. fremgik, ”(...) at tiltaltes og vidnets seksuelle forhold fandt sted efter fælles forståelse (...)”. Nærværende forhold blev ikke anket til landsretten. Tiltalte blev dog fundet skyldig i overtrædelse af § 223, stk. 2 i det andet forhold, idet retten lagde vægt på forurettedes forklaring om forholdet mellem parterne og på indholdet af sms- og chatkorrespondancen mellem dem. Byretten udtalte bl.a.: ”Tiltalte benyttede sig i korrespondancen af falske chat-profiler og overtalte F7 til at indgå i et seksuelt forhold til tiltalte og medvirke til de anførte seksuelle handlinger. Efter en samlet vurdering af de nævnte oplysninger om forholdet mellem tiltalte og F7 finder alle voterende det bevist, at tiltalte forførte F7 til samleje og andet seksuelt forhold end samleje under groft misbrug af sin alder og erfaring.” Landsretten fandt tillige den tiltalte skyldig med henvisning til de af byretten anførte grunde.

I *TfK 2010.415/2 V* blev en 62-årig tiltalt ligeledes dømt for overtrædelse af § 223, stk. 2, jf. § 225 ved at have haft andet seksuelt forhold end samleje med en 15 ½-årig dreng. Den tiltalte havde kendt drengen i 5-7 år og havde i denne periode mødtes med ham ca. én gang om måneden. Efter tiltaltes egen forklaring og de øvrige vidneforklaringer kunne det konstateres, at den forurettede ikke var alderssvarende samt var naiv og gjorde det, han blev bedt om. Landsretten anførte følgende i deres begrundelse: ”Efter det, der er anført foran om F, lægges det herefter til grund, at tiltalte har været klar over, at F ikke fungerer som en normal 15-årig. (...) Herefter og efter det, der er anført foran om F’s fremtræden, har tiltalte ved det ovenfor beskrevne handlingsforløb overtrådt straffelovens § 223, stk. 2, jf. § 225.”

Samme udfald havde *TfK 2006.546 Ø*, hvor den tiltalte, da han var i alderen 31-34 år, igennem 2 ½ år flere gange havde haft samleje og andet seksuelt forhold end samleje med en 15-17-årig dreng, som kom i den tiltaltes hjem for at besøge tiltaltes plejebarn. Der blev straffet for overtrædelse af § 223, stk. 2, idet byretten fandt det bevist, ”(...) at tiltalte tog initiativet hertil, og at tiltalte under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed forførte B, som på det tidspunkt var under 18 år (...)”. Landsretten fandt af de i byretten anførte grunde tillige den tiltalte skyldig. Der blev ikke anført yderligere i retternes begrundelse for at henføre forholdet under straffelovens § 223, stk. 2.

Af denne sparsomme praksis kan der ikke udledes meget om, hvad der skal til, før straffelovens § 223, stk. 2 finder anvendelse. Det kan dog af de nævnte domme – såvel som af forarbejderne – udledes, at bestemmelsen er uanvendelig, hvis den mindreårige selv har taget initiativ til forholdet, eller hvis parterne står hinanden nær i relation til alder, erfaring og udvikling.⁶⁰

⁵⁹ Elholm, Thomas m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, 12. udg. (2022), s. 436

⁶⁰ LFF 2013-02-06 nr. 141, s. 14

Ifølge lovforslaget til straffelovens § 231 skal betingelsen om gerningspersonens udnyttelse af ”en på alder og erfaring beroende overlegenhed” forstås i overensstemmelse med begrebet i § 223, stk. 2.⁶¹ Straffelovens § 223, stk. 2 kræver dog grov udnyttelse, jf. bestemmelsens ordlyd.

Om der er konkret forskel på karakteren af misbruget i § 223, stk. 2 og udnyttelsen i § 231, er svært at udlede. Vigtigt er det dog at påpege, at det ikke er afgørende for anvendelsen af § 231, om gerningspersonen har taget initiativ til alle tilfælde af kontakt mellem parterne. Relationsopbygningen vil således fortsat kunne være omfattet af straffelovens § 231, selvom der er tale om flere på hinanden følgende henvendelser fra barnet eller den unge til gerningspersonen.⁶²

Endvidere har Hurwitz anført, at der i begrebet ”forfører” som anvendt i § 223, stk. 2 ligger, ”(...) at der skal være udøvet en påvirkning der under overvindelse af en vis modstand har forledt den pågældende.”⁶³

Meget tyder således på, at anvendelsen af straffelovens § 223, stk. 2 kræver en grovere udnyttelse, der nærmere kan karakteriseres som et misbrug af gerningspersonens overlegenhed, end tilfældet er for anvendelsen af straffelovens § 231.

4.4 Blufærdighedskrænkelse, jf. straffelovens § 232

Ifølge straffelovens § 232, stk. 1 straffes den, som ved uanstændigt forhold krænker blufærdigheden, med bøde eller fængsel indtil 2 år eller, hvis forholdet er begået over for et barn under 15 år, med bøde eller fængsel indtil 4 år. Efter bestemmelsens stk. 2 skal der ved fastsættelse af straffen lægges vægt på den særlige krænkelse, der er forbundet med lovovertrædelsen.

Bestemmelsen fungerer i realiteten som en generalklausul, der kan bringes i anvendelse på enhver seksuel handling af en vis grovere karakter, som ikke er omfattet af de øvrige bestemmelser i straffelovens kapitel 24, men som dog findes at burde straffes.⁶⁴

Med udtrykket ”uanstændigt forhold” er der sigtet til, at kun handlinger, som har relation til seksuelle forhold og er af en vis grovhed, kan begrunde straf efter § 232.⁶⁵ Endvidere synes bestemmelsen med vendingen ”krænker blufærdigheden” at betinge strafansvaret af, at der rent faktisk skal ske en krænkelse af nogens blufærdighed. Et sådant krav stilles dog ikke i praksis, idet bestemmelsen også anvendes i sager, hvor forholdet er begået over for ganske små børn, hvor en sådan effekt må anses som værende udelukket, jf. f.eks. *U 1935.778 H* og *U 1969.1002 Ø* hvor børnene var i alderen 3-4 år.

I kravet om, at handlingen skal være blufærdighedskrænkende, ligger således alene en angivelse af, dels at den pågældende adfærd skal være foretaget over for en person, hvis interesse man søger at beskytte, dels at (gyldigt) samtykke fra den, over for hvem handlingen er foretaget, udelukker strafansvar.⁶⁶

⁶¹ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 34

⁶² *Ibid.*, s. 8 f.

⁶³ Hurwitz, *Stephan*: Den danske kriminalret, Speciel del, 5.udg. (1970) s. 202

⁶⁴ *Elholm, Thomas m.fl.*: Kommenteret straffelov, Speciel del, 12. udg. (2022), s. 449 f.

⁶⁵ *Ibid.*, s. 450

⁶⁶ *Ibid.*, s. 451

Især i relation til diskulperende samtykke opstår der en tvivl om, hvorvidt der kan gives et gyldigt samtykke, når den pågældende handling begås over for et barn eller en ung.

Med udgangspunkt i straffelovens § 222 er det i teorien – og til dels med støtte i retspraksis – antaget, at samtykke er ugyldigt, når det gives af en person under 15 år.⁶⁷ I *TfK 2001.695 V* blev den tiltalte således fundet skyldig i blufærdighedskrænkelser over for en venindes på daværende tidspunkt 14-årige datter, idet landsretten udtalte: *”Under hensyn til aldersforskellen mellem tiltalte og F og den sammenhæng, hvori krænkelserne er foregået, er der ikke grundlag for at statuere, at F har samtykket i krænkelserne, eller at tiltalte kan have troet dette.”*

Samme udfald havde *U 2005.836 Ø* til dels, hvor en 32-årig blev straffet for overtrædelse af straffelovens § 232, idet han ved kontakt på et chatroom for 10-12-årige på internettet og efterfølgende sms-kommunikation på telefon havde lokket to 11-12-årige piger til at besøge sig omkring 6 gange på sin bopæl, hvor han ved pigernes sidste besøg bl.a. rørte på den ene piges bryster uden på bh'en og rørte ved hendes baller. Den tiltalte blev dog frifundet for den del af tiltalen, som vedrørte parternes korrespondance med seksuelt indhold, idet byretten anførte: *”Retten finder imidlertid ikke at kunne fastlægge, om det var T, der skrev beskederne til pigerne, eller om T svarede bekræftende på pigernes spørgsmål af seksuelt indhold (...). Den omstændighed, at T evt. har svaret ja på pigernes spørgsmål af seksuelt indhold, indebærer ikke i sig selv en overtrædelse af straffelovens § 232.”* Landsretten fandt tillige den tiltalte skyldig i det ved byrettens dom fastslåede omfang med henvisning til de af byretten anførte grunde.

Også i *AM 2009.03.23 B* blev den tiltalte frifundet for overtrædelse af straffelovens § 232 begået over for 13-15-årige børn ved via chat på internettet at have skrevet beskeder med seksuelt indhold til dem. Byretten anførte bl.a., at der *”(...) i den konkrete situation kunne være givet samtykke ved at den, der chattes med ved sine spørgsmål eller svar opfordrer eller medvirker til, at der anvendes formuleringer, som isoleret set måtte anses for blufærdighedskrænkende. (...) Da det ikke kan anses for bevist, at et sådant samtykke ikke var givet, finder retten, at tiltalte skal frifindes for forhold 2.”* Retten bemærkede hertil, at *”(...) den ikke anser det for udelukket, at personer omkring 13-14-års alderen kan give samtykke til korrespondance af seksuel karakter i en vis grad, men at det i øvrigt er uklart, hvem der gemmer sig bag de profiler, som anvendes på nettet.”* Her må det dog have for øje, at der er tale om en byretsdom, som ikke kan tillægges samme præjudikatsværdi som en landsretsdom.

Praksis svarer således ikke entydigt på spørgsmålet, om samtykke til en blufærdighedskrænkende adfærd fra et barn under 15 år er ugyldigt eller ej.

Når der er tale om et barn over 15 år, vil et samtykke til en konkret handling som hovedregel være diskulperende. Alligevel har der i litteraturen været diskuteret, om dette ikke gælder i særlige tilfælde, herunder når der er tale om handlinger mellem personer som nævnt i straffelovens § 223.⁶⁸

Dette udgangspunkt blev dog ikke fulgt i *TfK 2021.623 V*, hvor en efterskolelærer i landsretten blev frifundet for overtrædelse af straffelovens § 232 ved at have sendt beskeder med seksuelt indhold til en på daværende tidspunkt 15-16-årig elev samt bedt hende om at tage tøjet af, hvorefter han masserede hendes bryster og berørte hende mellem benene ved trussekanter. Endvidere havde han sendt et billede af sit erigerede lem til hende. Byretten fandt den tiltalte skyldig med følgende begrundelse:

⁶⁷ Christensen, Malene Bechmann: Det strafferetlige samtykke, 1. udg. (2008), s. 185

⁶⁸ Ibid.

”Efter en samlet vurdering af hændelsesforløbet, herunder navnlig under hensyn til F’s unge alder og manglende seksuel erfaring, aldersforskellen mellem tiltalte og F, beskederne ordlyd og den sammenhæng, hvori beskederne og krænkelserne er foregået, lægges det til grund, at F ikke havde samtykket i krænkelserne. Det lægges også til grund, at tiltalte ikke kunne have troet, at F samtykkede i krænkelserne.” Landsretten udtalte omvendt i deres begrundelse: *”[T]iltalte kunne gå ud fra, at F var indforstået med hans beskeder og hans adfærd over for hende. Det kan ikke antages, at F som følge af sin alder, aldersforskellen og situationen i øvrigt ikke kunne give samtykke hertil.”*

På nuværende tidspunkt kan det således ikke entydigt udledes af hverken praksis eller litteraturen, hvorvidt et samtykke fra en mindreårig til en handling, der er egnet til at krænke blufærdigheden, er diskulperende.

Som nævnt under pkt. 4.3 vil anvendelsesområdet i straffelovens § 223, stk. 1 blive udvidet, således at bestemmelsen tillige omfatter blufærdighedskrænkelser. Er forholdet begået mellem parter, der ikke er omfattet af § 223-personkredsen, falder det uden for bestemmelsen. Retsstillingen uden for § 223-tilfælde er således stadig uklar.

4.5 Børnepornografi, jf. straffelovens § 235, stk. 2

Ifølge straffelovens § 235, stk. 2 straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år den, som besidder eller mod vederlag eller gennem internettet eller et lignende system til spredning af information gør sig bekendt med pornografiske fotografier eller film, andre pornografiske visuelle gengivelser eller lignende af personer under 18 år.

Besiddelse omfatter både papir, film, video mv., som brugeren kan være i fysisk faktisk besiddelse af. Endvidere forudsætter besiddelse, at det modtagne lagres.⁶⁹

Det er tvivlsomt, om bestemmelsen omfatter en direkte transmission af pornografiske billeder, f.eks. gennem internettet, hvor et barn eller en ung udfører seksuelle handlinger foran et webkamera, uden at der sker nogen lagring af billederne.⁷⁰ I praksis straffes en sådan handling som blufærdighedskrænkelser, jf. § 232, samt overtrædelse af straffelovens § 264a, hvorefter den, der uberettiget fotograferer personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

I *FED 2020.232 Ø* blev den tiltalte således dømt for overtrædelse af straffelovens § 232 og § 264a ved over en periode på mindre end 4 ½ måneder systematisk og hyppigt at have opsøgt i alt 40 børn og unge piger i alderen 9-15 år på det sociale medie ”Ome.tv”, hvor han under dække af at være jævnaldrende formåede at overtale dem til at udføre seksuelle handlinger, mens han uberettiget filmede dem. Landsretten udtalte bl.a.: *”Efter en samlet vurdering findes tiltaltens adfærd herefter at have haft en grooming-agtig karakter.”*

Straffelovens § 235, stk. 2 ses ofte anvendt i situationer, hvor gerningspersonen via platforme på internettet opretter kontakt til mindreårige og herved opbygger et tillidsforhold med henblik på at få dem til at sende billeder/videoer med seksuelt indhold af dem selv, eller at få dem til at klæde sig af eller udføre seksuelle handlinger foran et webkamera, mens deres handlinger bliver optaget og lagret.

⁶⁹ Elholm, Thomas m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, 12. udg. (2022), s. 466

⁷⁰ KBET 2012-01-01 nr. 1534, s. 185

I *TfK 2020.377 Ø* blev den 26-årige tiltalte således straffet for overtrædelse af straffelovens § 235, stk. 2, idet han havde optaget pornografiske film af børn mellem 11-16 år, som han havde skaffet kontakt til på chat-hjemmesider ved at udgive sig for at være mellem 16-20 år, og som han formåede at få til at onanere for sig, uden at de var klar over, at deres handlinger blev optaget. Byretten lagde ved straffastsættelsen bl.a. vægt på, at *"(...) tiltalte ved oprettelse af falske profiler og chatsamtaler, hvor han udgav sig for at være mellem 16 og 20 år, har opbygget et tillidsforhold til de forurettede børn, som han har misbrugt ved at fremprovokere seksuel adfærd (...)"*. Det af byretten anførte blev tiltrådt af landsretten.

Ansvar i stk. 2 begrænses af straffelovens § 235, stk. 3, hvorefter bestemmelsen i stk. 2 ikke omfatter besiddelse af fotografier, film el.lign. af en person, der er fyldt 15 år, hvis den pågældende samtykker i besiddelsen. Det afgørende er, om den samtykkende var 15 år på optagelsestidspunktet.⁷¹

Således blev den tiltalte i *TfK 2018.1235 Ø* frifundet i et enkelt forhold, som omhandlede overtrædelse af § 235, stk. 2, idet byretten ved sin vurdering lagde afgørende vægt på, at det af den 17-årige forurettedes egen forklaring fremgik, at parternes seksuelle forhold fandt sted under fælles forståelse, og at der efter fælles aftale blev taget billeder, når de var sammen seksuelt. Nærværende forhold blev ikke anket til landsretten.

Ifølge bemærkningerne til lovforslaget kan der anføres følgende om kravet til det diskulperende samtykke:

*"Hvorvidt der foreligger et sådant samtykke vil afhænge af en samlet vurdering af den pågældendes intellektuelle udviklingstrin samt omstændighederne i øvrigt, herunder om samtykket er opnået ved misbrug af for eksempel en på alder og erfaring beroende overlegenhed. Et samtykke vil således kunne meddeles til, at en kæreste mv. til en pige på eksempelvis 17 år besidder et billede af hende, selvom billedet kan karakteriseres som pornografisk. Derimod vil det have formodningen imod sig, at der er meddelt et frivilligt samtykke til besiddelse hos en person, som den afbilledede har en fjernere tilknytning til."*⁷²

Hvis en 15-17-årig presses eller narres til gennem internettet at vise pornografiske billeder af sig selv, foreligger der således ikke straffrihed. Det vil eksempelvis være tilfældet, hvis gerningspersonen har udgivet sig for at være en anden.⁷³

4.6 Forsøg og frivillig tilbagetræden, jf. straffelovens §§ 22 og 23

Det er ovenfor konstateret, at grooming i et bredt omfang straffes, når der foreligger en fuldbyrdet seksualforbrydelse. Det må dog tillige undersøges, hvordan strafansvaret vurderes, når gerningspersonens handlinger ikke resulterer i et fuldbyrdet overgreb – enten fordi udefrakommende omstændigheder hindrer fuldbyrdelsen, eller fordi gerningspersonen fortryder og frivilligt træder tilbage fra forsøget.

Forsøg, jf. straffelovens § 21

Dansk ret giver mulighed for at straffe forsøgshandlinger i meget vidt omfang.⁷⁴ Selve forsøgslæren findes i straffelovens § 21, stk. 1, hvorefter handlinger, som sigter til at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse, straffes, når denne ikke fuldbyrdes, som forsøg.

⁷¹ Elholm, Thomas m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, 12. udg. (2022), s. 468

⁷² LFF 2002-12-10 nr. 117, s. 9

⁷³ KBET 2012-01-01 nr. 1534, s. 185

⁷⁴ Elholm, Thomas m.fl.: Kommenteret straffelov, Almindelig del, 11. udg. (2019), s. 249

Traditionelt inddeles et forbrydelsesforløb i fire forskellige faser, indeholdende beslutningen om at begå forbrydelsen, forberedelsen, iværksættelsen og til sidst selve fuldbyrdelsen.⁷⁵ For at kunne straffe for forsøg kræves der objektivt, at gerningspersonen som minimum har indledt sig i forberedelsesfasen.⁷⁶ Det vil sige, at der skal være foretaget konkrete handlinger, som har til formål at være første skridt mod forbrydelsen.

I et grooming-perspektiv vil det betyde, at gerningspersonen i teorien allerede kan straffes, når vedkommende indleder en kontakt til barnet, idet ”forberedelsen” til det seksuelle overgreb starter ved gerningspersonens opbygning af den tillidsfulde relation til barnet.

Uanset hvilke handlinger, der er nødvendige for objektivt at kunne statuere forsøgsansvar, kræver strafansvar dog yderligere, at det kan påvises, at gerningspersonen havde forsæt til at fuldbyrde forbrydelsen.⁷⁷ I relation til grooming skal det således kunne påvises, at gerningspersonen havde forsæt til at begå en seksualforbrydelse mod et barn eller en ung.

Retspraksis kan til en vis grad bidrage til at belyse, hvad der konkret skal kunne påvises objektivt såvel som subjektivt, før et grooming-forhold kan straffes som forsøg på en seksualforbrydelse.

I *AM 2021.02.04 Ø* blev den 50-årige tiltalte bl.a. kendt skyldig i forsøg på voldtægt og voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 216, stk. 2, jf. § 225, jf. § 21, ved over en periode at have forsøgt at opnå samleje med en på daværende tidspunkt 11-årig pige, idet tiltalte flere gange indfandt sig på steder i nærheden af forurettede, ligesom han igennem det sociale medie ”Snapchat” indgik aftale med hende om at mødes med henblik på at have samleje. Byretten anførte, at den fandt det bevist, ”(...) at tiltalte har foretaget handlinger, som direkte sigtede på at gennemføre samleje og andet seksuelt forhold end samleje med F1, hvilket imidlertid mislykkedes.” Landsretten fandt tiltalte skyldig som anført i byrettens dom.

Ligeledes blev den tiltalte i *AM 2009.03.23 B* fundet skyldig i forsøg på overtrædelse af straffelovens § 222, stk. 1, jf. til dels § 224 ved i en 1-årig periode via chat på internettet, sms-beskeder og telefonsamtaler at have forsøgt at opnå samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje med en pige, som han antog for at være under 15 år gammel, idet tiltalte i sin korrespondance med en journalist, der udgav sig for at være en 13-14 årig pige, adskillige gange opfordrede til, at de skulle mødes, hvilket førte til, at han mødtes med den person, som han antog var en mindreårig pige, for at transportere hende med til sin bopæl og bl.a. gennemføre samleje, hvilket imidlertid mislykkedes. Af den korrespondance, som den tiltalte havde ført med den ”forurettede” via chat og sms, fremgik det klart, hvad hans intention var. Retten fandt det således bevist, ”at tiltalte havde til hensigt at have samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje med en pige, han antog for at være under 15 år gammel.” Forholdet vil i dag være omfattet af straffelovens § 216, stk. 2, 2. pkt. Igen må det bemærkes, at der er tale om en byretsdom, som ikke kan tillægges samme præjudikatsværdi som en landsretsdom.

I *U 2019.2356 V* var en 47-årig mand i byretten tiltalt for forsøg på voldtægt og voldtægt ved andet seksuelt forhold end samleje af en på daværende tidspunkt 11-årig dreng, jf. straffelovens § 216, stk. 2, jf. til dels § 225, jf. § 224, stk. 2, jf. § 21, ved via sms-beskeder og chat under udgivelse af at være

⁷⁵ Madsen, Lasse Lund: STRAFFERET 1 – Ansvar, 6. udg. (2020,) s. 170

⁷⁶ Ibid., s. 174

⁷⁷ Ibid., s. 171

en 12-årig pige, under løfte om betaling af penge at have aftalt at mødes og have samleje, hvilket imidlertid mislykkedes, idet forurettede aflyste mødet. Den tiltalte blev frifundet i byretten, idet flertallet lagde til grund, at parterne havde aftalt at mødes ved et idrætscenter men ikke havde aftalt noget nærmere tidspunkt for mødet. Til dette udtalte retten: *”På den baggrund kan det ikke lægges til grund, at tiltalte, alene ved at kommunikere med D2 som sket, har foretaget handlinger, som direkte sigtede på at gennemføre samleje og andet seksuelt forhold end samleje med D2.”* Nærværende forhold blev ikke anket til landsretten og har således kun været behandlet i byretten.

Ovennævnte retspraksis illustrerer, at strafbart forsøg – i hvert fald i henhold til voldtægt eller samleje med en mindreårig, som er omdrejningspunktet i de pågældende domme – kræver, at den tiltalte har foretaget konkrete handlinger, der kan påvise, at vedkommende har haft til hensigt at gennemføre et samleje med den mindreårige forurettede, herunder ved at indgå en nærmere bestemt aftale med den forurettede om især tid og sted for samlejet.

Dommene, herunder især *U 2019.2356 V*, viser endvidere, at straf for forsøg ofte vil kræve, at forbrydelsen har nået iværksættelsesfasen, da forsættet tvivlsomt kan påvises i den forbedrende fase, hvor gerningspersonen udelukkende har oprettet en kontakt til barnet – også selvom denne kontakt har antaget en seksuel karakter. Det vil dog altid afhænge af en konkret vurdering af forholdets nærmere omstændigheder, idet straf også vil kunne idømmes i den forberedende fase, såfremt det allerede her kan påvises, at gerningspersonen havde forsæt til at fuldbyrde en konkret seksualforbrydelse.

Ovenstående betragtninger understøttes af Rigspolitiets redegørelse vedr. grooming, hvor det bl.a. er anført, at *” (...) straffelovens § 21 om forsøg også finder anvendelse i sager om grooming, hvis der kan føres bevis for, at gerningsmanden ved sin kontakt med den mindreårige har haft forsæt til at begå et overgreb mod den pågældende.”*⁷⁸

Ligeledes har arbejdsgruppen i deres rapport om digitale krænkelser anført: *”Selv om man således i teorien vil kunne straffe for forsøg allerede ved første kontakt, vil man imidlertid i praksis i mange tilfælde skulle nå til det sted i processen, hvor gerningspersonen introducerer et konkret, seksuelt tema i relationen, før der foreligger tilstrækkelig konkretisering. Og selv i disse tilfælde kan det ofte være vanskeligt at fastlægge forsæt, herunder fordi det ikke er klart, hvilken konkret forbrydelse gerningspersonen har forsæt til at begå.”*⁷⁹

Således volder forsøgslæren til en vis grad problemer i praksis, idet straf for forsøg ikke kan pålægges i de tilfælde, hvor det ikke kan påvises, hvilken seksualforbrydelse gerningspersonen har forsæt til at overtræde. Det må således antages, at straffelovens § 231 vil få en selvstændig betydning for så vidt angår de tilfælde, hvor der blot kan påvises forsæt til at overtræde straffelovens kapitel 24, idet bestemmelsen ser bort fra kravet til forsættets konkretisering og således ikke kræver, at det kan påvises, hvilken konkret seksualforbrydelse forsættet rækker til.

Frivillig tilbagetræden, jf. straffelovens § 22

Idet dansk ret som ovenfor konstaterer kriminaliserer meget tidlige forsøgshandlinger, kan der tænkes at opstå situationer, hvor gerningspersonen afstår fra at gennemføre en seksualforbrydelse, fordi ved-

⁷⁸ Retsudvalget 2009-10, Bilag 667, s. 4

⁷⁹ Rapport om digitale krænkelser, 2022, s. 58

kommende fortryder sin oprindeligt påtænkte plan. En sådan situation skal bedømmes efter straffelovens § 22, som hjemler strafophør, når gerningspersonen opgiver sit forehavende inden forbrydelsens fuldbyrdelse.

De objektive betingelser for strafophør afhænger af forsøgets udviklingstrin. Fuldbyrdelsen skal dog konkret hindres, idet forsøg på at træde tilbage fra forsøg ikke diskulperer.⁸⁰ I henhold til grooming og seksualforbrydelser volder dette ikke mange teoretiske problemer, da det mere eller mindre er 100% op til gerningspersonen selv, om vedkommende vil hindre et seksuelt overgrebs fuldbyrdelse – medmindre der er tale om online seksualforbrydelser, hvor udefrakommende omstændigheder kan bevirke, at tilbagetræden ikke er praktisk muligt længere, f.eks. fordi materialet bliver sendt, inden gerningspersonen når at afværge det.

Subjektivt kræves uanset forsøgets stadie, at gerningspersonen ”(...) frivilligt og ikke på grund af tilfældige hindringer for gerningens udførelse eller for opnåelse af det ved denne tilsigtede øjemed (...)”⁸¹ er trådt tilbage. Manglende fysiske muligheder, f.eks. rejsning i en voldtægtssituation, vil således ikke være frivillig tilbagetræden.⁸²

Modsat vil tilbagetræden, der skyldes moralske skrupler eller andre etisk agtværdige motiver, anses som værende frivillig.⁸³ Uanset dette skal det dog stadig kunne påvises, at gerningspersonens tilbagetræden skyldes netop dette og ikke andre tilfældige hindringer.

I *AM 2021.02.04 Ø* kunne dette ikke påvises, idet retten tilsidesatte tiltaltes forklaring om, at han frivilligt afbrød kontakten med forurettede på grund af moralske skrupler, idet det kunne påvises, at forsøget mislykkedes, da den forurettedes mor blev opmærksom på kontakten mellem parterne, hvorefter forurettede indstillede kontakten med tiltalte.

Ligeledes blev den tiltalte i *U 2019.2356 V* dømt for forsøg på at opnå samleje og andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 15 år, ved via sms- og messengerbeskeder at have aftalt at mødes et nærmere bestemt sted og have samleje og oralsex. Tiltalte havde forklaret, at han alligevel ikke ville være sammen med den forurettede på grund af dennes alder, og at han efter morens politianmeldelse ikke ville have noget med den forurettede at gøre. Landsretten udtalte bl.a., at ”(...) navnlig under hensyn til tiltaltes kontakt med D1 om seksuelle emner frem til deres møde den 15. november 2016 lægges det til grund, at det var D1's mors anmeldelse kombineret med tiltaltes frygt for at blive opdaget, der bevirkede, at kontakten mellem tiltalte og D1 om seksuelt samvær blev afbrudt efter den 15. november 2016 og først genoptaget i februar 2017. (...) Da der herefter ikke foreligger en frivillig tilbagetræden fra forsøg, stadfæster landsretten byrettens skyldafgørelse.”

Endvidere er det en betingelse for strafophør, at gerningspersonen afstår fra iværksættelsen af den tilsigtede forbrydelse. En udsættelse vil således være utilstrækkelig, medmindre forsættet mister den nødvendige konkretisering.⁸⁴

⁸⁰ Elholm, Thomas m.fl.: Kommenteret straffelov, Almindelig del, 11. udg. (2019), s. 261

⁸¹ Madsen, Lasse Lund: STRAFFERET 1 – Ansvar, 6. udg. (2020), s. 198

⁸² Elholm, Thomas m.fl.: Kommenteret straffelov, Almindelig del, 11. udg. (2019), s. 262

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid., s. 264

Straffelovens § 22 er problematisk set fra et ”grooming-perspektiv”, idet bestemmelsen indebærer, at gerningspersonen ved sin frivillige tilbagetræden ikke straffes for selve groomingprocessen, hvis ikke det ender ud i en fuldbyrdet seksualforbrydelse eller et strafbart forsøg herpå.

Straffelovens § 231 må således forventes at få en selvstændig betydning i relation hertil, idet fuldbyrdesmomentet er fremrykket, således at fuldbyrdelsen af grooming-forbrydelsen allerede sker ved gerningspersonens relationsopbygning til den mindreårige forurettede, hvorefter der ikke kan ske frivillig tilbagetræden.⁸⁵

4.7 Delkonklusion

Gennemgang af de strafferetlige bestemmelser og retspraksis viser, at dansk straffelovgivning er i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, da straffelovens kapitel 24 om seksualforbrydelser i et vidt omfang allerede kriminaliserer grooming.

I de få tilfælde, hvor der eksisterer en ”gråzone”, hvor et forhold falder uden for kapitel 24, vil straffelovens § 231 ikke ændre herpå, idet der kun kan straffes for overtrædelse af § 231, hvis gerningspersonen har forsæt til at begå et overgreb, som er omfattet af straffelovens 24. kapitel.

Straffelovens § 231 må således forventes at få et meget begrænset selvstændigt anvendelsesområde, idet bestemmelsen hovedsageligt vil finde anvendelse i de tilfælde, hvor der kan påvises forsæt hos gerningspersonen til at begå en seksualforbrydelse, men hvor det ikke kan konkretiseres, hvilken seksualforbrydelse der er tale om. Derudover vil § 231 finde anvendelse, hvor gerningspersonen efter groomingprocessen er trådt frivilligt tilbage fra at begå en seksualforbrydelse, idet gerningspersonens relationsopbygning til den mindreårige fremover vil være en fuldbyrdet forbrydelse.

5. Strafferetlige problematikker forbundet med straffelovens § 231

I det følgende vil det blive diskuteret, hvilke strafferetlige problematikker der kan være forbundet med straffelovens § 231 efter dennes ikrafttræden, herunder problemstillingen vedr. påvisning af gerningspersonens forsæt samt udfordringen ved at fastsætte aldersgrænsen for, hvornår man kan udsættes for grooming, til 18 år.

5.1 Forsæt

Der foreligger kun en overtrædelse af straffelovens § 231, hvis gerningspersonen objektivt har realiseret bestemmelsens gerningsindhold og har gjort dette forsætligt. Hvad der skal til, før bestemmelsens objektive gerningsindhold er realiseret, er nærmere behandlet under pkt. 3.3.

Forsættet skal række til alle dele af gerningsindholdet⁸⁶. I henhold til straffelovens § 231 vil det sige, at gerningspersonen først og fremmest skal have forsæt til, at den forurettede er under 18 år gammel. Dog er det tillige foreslået, at groomingbestemmelsen omfattes af straffelovens § 228 om uagtsomhed vedr. forurettedes alder, hvorfor der også kan straffes for grooming, hvis gerningspersonen alene har handlet uagtsomt med hensyn til forurettedes mindreårighed.⁸⁷

⁸⁵ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 7

⁸⁶ Madsen, Lasse Lund: STRAFFERET 1 – Ansvar, 6. udg. (2020), s. 84

⁸⁷ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 9

Ydermere skal gerningspersonen have forsæt til at ”opbygge en relation” til den mindreårige. Dette vil tvivlsomt give anledning til problemer i praksis – i hvert fald ikke for så vidt angår online grooming, idet relationen med al sandsynlighed vil kunne påvises via parternes korrespondance.

Der skal også være forsæt til, at opbygningen af relationen sker ”systematisk eller ved manipulation” og ”under udnyttelse af en på alder og erfaring beroende overlegenhed”. Dette er dog ikke ensbetydende med, at gerningspersonen selv skal have indset, at opbygningen er sket på denne måde, idet der ikke stilles krav om, at vedkommende kender selve straffebestemmelsens indhold. Det afgørende er, om gerningspersonen har forsæt til opbygningen af relationen, hvorefter det beror på rettens vurdering, om det er sket på den i bestemmelsen omhandlende måde.⁸⁸

En sådan vurdering kan dog forventes at blive svær at skulle foretage i praksis, da det på nuværende tidspunkt endnu er vanskeligt at udlede, hvad det helt konkret vil sige at udnytte en på alder og erfaring beroende overlegenhed.

Ifølge lovforslaget skal der herved forstås, at straffelovens § 231 alene finder anvendelse på tilfælde, hvor gerningspersonen er ældre end forurettede. Endvidere vil det efter omstændighederne kunne udelukke strafansvar, hvis parterne står hinanden nær i alder, erfaring og udvikling.⁸⁹ En nærmere uddybning af begreberne gives der dog ikke.

Inspiration kan i stedet forsøges hentet i straffelovens § 223, stk. 2 om samleje ved groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed, idet vurderingen af gerningspersonens udnyttelse i § 231 ifølge lovforslaget er sammenfaldende med vurderingen af misbruget i § 223, stk. 2.⁹⁰ Gennemgang af straffelovens § 223, stk. 2 under pkt. 4.3 viser, at retspraksis vedr. brugen af bestemmelsen er sparsom, samt at forarbejderne til bestemmelsen heller ikke bidrager til en meget bedre forståelse af begrebet. Dette tyder på, at det har været svært at bedømme for både lovgiver såvel som domstolene, hvornår et samleje er foretaget under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed.

En lignende udfordring kan forventes at opstå i forbindelse med straffelovens § 231, når det skal vurderes, om gerningspersonen har opbygget relationen til den mindreårige ved udnyttelse af sin på alder og erfaring beroende overlegenhed.

5.1.1 Relationens karakter

Når der gives mulighed for at straffe så tidligt i relationsforløbet mellem parterne, kan det forventes at blive svært at sondre mellem utilbørlig kontakt, hvor gerningspersonen har forsæt til at begå en strafbar seksualforbrydelse, og relationer, hvor forsættet ikke rækker videre end til legitim kontakt med den mindreårige.

Mindretallet i arbejdsgruppen henviste netop til denne problemstilling som begrundelse for deres manglende opbakning til en særskilt groomingbestemmelse: ”[D]et vil kunne være vanskeligt at sondre mellem den strafværdige kontakt, som man ønsker at kriminalisere, og ikke-skadelig kontakt mellem gerningspersonen og et barn.”⁹¹

⁸⁸ Madsen, Lasse Lund: STRAFFERET 1 – Ansvar, 6. udg. (2020), s. 84

⁸⁹ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 9

⁹⁰ Ibid., s. 34

⁹¹ Rapport om digitale krænkelser, 2022, s. 64

Advokatsamfundet har også gjort opmærksom herpå, idet de i høringssvaret til lovforslaget har tilsluttet sig, at *”(...) det i praksis kan være vanskeligt at sondre mellem strafværdige forhold og tilladelige kontakter, herunder at afklare, om der har været forsæt til at begå et seksuelt overgreb.”*⁹² Derfor vurderer de, at de hermed forbundne retssikkerhedsmæssige udfordringer kræver særlig opmærksomhed fra alle professionelle aktører i processen.⁹³

Samme argumentation blev brugt i forarbejderne til den norske groomingbestemmelse som begrundelse for ikke at kriminalisere selve kontaktetableringen mellem gerningspersonen og den forurettede, idet departementet gjorde gældende, at det kan være svært at skelne mellem strafbare og legitime handlinger, hvilket efter deres opfattelse ville afgrænse rækkevidden af groomingbestemmelsen på en uheldig måde: *”Det kan efter departementets opfattning være aktverdige grunner til at voksne etablerer kontakt med ukjente barn via internettet. Enkelte sider ved ny elektronisk kommunikasjon kan gjøre det mer naturlig med kontakt på tvers av aldersgrenser.”*⁹⁴

Lovforslaget gør kun kort opmærksom på denne problemstilling ved at henvise til arbejdsgruppens bemærkninger om, at det kun er utilbørlig kontakt, der ønskes omfattet af straffelovens § 231.⁹⁵ Hvordan man skelner utilbørlig fra ikke-skadelig kontakt uddybes dog ikke nærmere. Lovforslaget har således ikke en løsning på, hvordan denne problemstilling skal behandles i praksis.

5.1.2 Forsættets konkretisering

Som tidligere nævnt under pkt. 3.3 er det desuden en betingelse for anvendelse af straffelovens § 231, at gerningspersonen ved opbygningen af relationen har forsæt til at udsætte den mindreårige for en seksualforbrydelse omfattet af én eller flere bestemmelser i straffelovens 24. kapitel. Dog kræves det ikke, at det kan konstateres, hvilken seksualforbrydelse gerningspersonen har forsæt til at overtræde. Der ses således bort fra kravet til forsættets konkretisering.⁹⁶

Ovenstående forsætskrav skal ses i lyset af forsøgslæren, idet straffelovens § 231 i princippet kriminaliserer en forberedelseshandling, nemlig forberedelsen – i form af relationsopbygningen – til at begå en seksualforbrydelse mod den mindreårige.

Idet vi i Danmark har en vidtrækkende forsøgslære, er det muligt at straffe forberedelseshandlinger på det helt tidlige stadie. Omend det teoretisk er muligt at straffe en tidlig forberedelseshandling, ses det dog ofte, at dette volder vanskeligheder i praksis, da det på så tidligt et tidspunkt er svært at vurdere, om gerningspersonens forsæt rækker til den fuldbyrdede forbrydelse.

Normalt stilles der derfor krav om en vis konkretisering og fasthed af forsættet, før strafansvar kan pålægges. Waaben beskriver dette som, at *”[d]er må kræves dels en målsætning – et forestillingsindhold – af en vis konkret karakter, dels en gerningsvilje af en vis evne til at vare ved til det afgørende øjeblik.”*⁹⁷ Hvad der helt konkret ligger i dette krav er ikke endeligt afklaret i teorien. Hurwitz har tilføjet: *”Generelt kan man næppe nå til en skarpere formulering end, at en vis konkretisering må have fundet sted.”*⁹⁸ I dette ligger der bl.a., at domfældelse for forsøg forudsætter, at man kan bevise

⁹² Justitsministeriet: Høringssvar, s. 57

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ot.prp.nr. 18, s. 17

⁹⁵ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 7

⁹⁶ Ibid., s. 9

⁹⁷ Waaben, Knud: Det kriminelle forsæt (1957), s. 300

⁹⁸ Hurwitz, Stephan: Den danske kriminalret, Speciel del, 5. opl. (1970), s. 330

forsæt til et forløb, som lader sig henføre under en bestemmelse, der kriminaliserer det pågældende forhold.⁹⁹

Ved at se bort fra kravet til forsættets konkretisering i straffelovens § 231 ses der således bort fra de almindelige krav, som stilles til påvisningen af forsæt. Dette bevirker, at det bliver svært at afklare, hvad der skal til, før gerningspersonens ikke-konkretiserede forsæt er tilstrækkeligt påvist.

Teori på området er generelt sparsom, bl.a. fordi der ikke findes mange straffelovsbestemmelser med en lignende formulering af forsætskravet.

En lignende udformning findes dog i straffelovens § 301, som kriminaliserer forskellige former for brug af kortoplysninger, der er knyttet til betalingskort, hvis det sker ”med forsæt til uberettiget anvendelse”. Der ses således også bort fra kravet til forsættets konkretisering i denne henseende, idet der ikke stilles krav om en konkret bestemt anvendelse. Straffelovens § 301 blev indsat ved lov nr. 352 af 19. maj 2004, men på trods af næsten 20 års placering i straffeloven er trykt retspraksis, hvor der udelukkende straffes for overtrædelse af § 301, meget sparsom. Dette indikerer, at bestemmelsen kun har et meget begrænset selvstændigt anvendelsesområde og hovedsageligt er sekundær i forhold til de øvrige formueforbrydelser i straffelovens kapitel 28.

Et lignende scenarie kan straffelovens § 231 også risikere at møde, idet bestemmelsen også er sekundær i forhold til de øvrige seksualforbrydelser i straffelovens 24. kapitel. Således vil bestemmelsen kun finde anvendelse, når der ikke kan straffes for overtrædelse af en konkret seksualforbrydelse eller et forsøg herpå.¹⁰⁰

I de enkelte tilfælde, hvor bestemmelsen vil finde anvendelse, kan det forventes at blive svært for domstolene at vurdere, hvilken grad af ”minimumskonkretisering” forsættet skal indeholde, idet straf for en forberedelseshandling – som konstateret ovenfor – kræver, at en vis form for konkretisering har fundet sted. Således må forsættet skulle konkretiseres på en sådan måde, at det som minimum kan konstateres, at det rækker til en fuldbyrdet seksualforbrydelse, men hvornår dette er tilfældet kan næppe klart udledes på nuværende tidspunkt, hvorfor problemstillingen må stå ubesvaret hen.

5.1.3 Bevisførelsen

Det er meget nærliggende at antage, at gerningspersonen i en grooming-sag vil benægte, at vedkommende havde forsæt til at udsætte den forurettede for en seksualforbrydelse – gerningspersonen vil formentligt påstå, at hensigten med relationsopbygningen var en anden. Retten skal herefter afgøre, om gerningspersonens benægtelse af at have forsæt til at begå en seksualforbrydelse er modbevist.¹⁰¹

Bevisbyrden påhviler anklagemyndigheden i straffesager. Anklagemyndigheden skal således kunne føre bevis for, at det objektive gerningsindhold er realiseret, samt at de subjektive betingelser for strafansvar er til stede.¹⁰²

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 7

¹⁰¹ Madsen, Lasse Lund: STRAFFERET 1 – Ansvar, 6. udg. (2020), s. 94

¹⁰² Kistrup, Michael m.fl.: Straffeprocessen, 4. udg. (2022), s. 677

Beviskravet følger princippet om *in dubio pro reo*; enhver rimelig tvivl skal komme den tiltalte til gode.¹⁰³ Beviset skal således have en sådan styrke, at der ikke er nogen rimelig tvivl om gerningspersonens skyld.

Idet der tvivlsomt kan føres et objektivt sikkert bevis for, hvad der er foregået inde i gerningspersonens hoved, vil der være tale om en helhedsbedømmelse af de konkrete omstændigheder i sagen, herunder ved en fortolkning af gerningspersonens handlinger.¹⁰⁴

Lovforslaget nævner, at der for så vidt angår børn under 15 år ved forsætsvurderingen skal lægges vægt på, om gerningspersonen har sendt beskeder til barnet med seksuelt indhold eller udtrykt et generelt ønske om på et tidspunkt at mødes fysisk eller virtuelt i en seksuel kontekst, samt om der af gerningspersonens sprogbrug kan udledes seksuelle temaer, uden at det dermed kan konkretiseres, hvad han/hun ønsker, at barnet skal foretage sig.¹⁰⁵

Beviserne skal dog vægte på en sådan måde, at det må anses for overvejende sandsynligt, at gerningspersonen har forsæt til at fuldbyrde seksualforbrydelsen og ikke kun har forsæt til at befinde sig på det relationsopbyggende stadie.¹⁰⁶

Hertil må det bemærkes, at der består et stort spring fra at have forsæt til at opbygge en relation til en mindreårig og eventuelt til, at relationen antager en seksuel karakter, til at gerningspersonen endegyldigt beslutter sig for at udsætte den mindreårige for en seksualforbrydelse.

Det, at kommunikationen mellem gerningspersonen og barnet har antaget en seksuel karakter, eller at der kan udledes seksuelle temaer af sprogbrugen, kan således ikke stå alene som bevis for gerningspersonens forsæt til at begå en seksualforbrydelse. Dette blev også påpeget i den forklarende rapport til Lanzarotekonventionens artikel 23, som bl.a. anførte: *"The negotiators felt that simply sexual chatting with a child, albeit as part of the preparation of the child for sexual abuse, was insufficient in itself to incur criminal responsibility. A further element was needed."*¹⁰⁷ Derfor er strafansvaret for grooming i Lanzarotekonventionens artikel 23 betinget af, at gerningspersonen skal have foreslået et møde med barnet, samt at forslaget skal være efterfulgt af væsentlige handlinger, der fører til et sådant møde, idet gerningspersonens forsæt ifølge den forklarende rapport ellers ikke vil være tilstrækkeligt påvist til, at der kan pålægges strafansvar.

Sandsynligheden for, at forsættet ved anklagemyndighedens bevisførelse vedr. straffelovens § 231 enten konkretiseres nok til, at der kan straffes for forsøg på en konkret seksualforbrydelse, eller at der i stedet opstår rimelig tvivl om forsættets rækkevidde og dermed tiltaltes skyld, er således stor.

Arbejdsgruppen var også opmærksom på denne problemstilling, idet de om bevisbyrden har anført: *"Som det også gør sig gældende for sager om forsøg på et seksuelt overgreb mod et barn, vil denne bevisbyrde kunne være vanskelig at løfte. Det skyldes, at gerningspersonens hensigt ikke nødvendigvis vil have manifisteret sig i objektive beviser."*¹⁰⁸ Dog nævner de videre, at *"(...) bevisbyrden for*

¹⁰³ Ibid., s. 35

¹⁰⁴ Madsen, Lasse Lund: STRAFFERET 1 – Ansvar, 6. udg. (2020), s. 92 f.

¹⁰⁵ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 9

¹⁰⁶ Jochimsen, Jørgen: Bevisførelse I retssager, 1. udg. (2012), s. 509

¹⁰⁷ Explanatory Report – CETS 201, pkt. 157

¹⁰⁸ Rapport om digitale krænkelser, 2022, s. 60

*overtrædelse af groomingbestemmelsen kan være lettere at løfte end bevisbyrden for forsøg på et seksuelt overgreb.*¹⁰⁹

Om det vil blive lettere at løfte bevisbyrden for overtrædelse af straffelovens § 231 er dog tvivlsomt, idet ovenstående gennemgang gør det svært at forestille sig, hvordan anklagemyndigheden skulle være i stand til at føre bevis ud over enhver rimelig tvivl for et forsæt til at overtræde bestemmelsen – herunder forsæt til at begå en seksualforbrydelse – uden at skulle konkretisere den seksualforbrydelse, der er forsæt til.

5.1.4 Norsk ret

Da der endnu ikke foreligger dansk retspraksis, hvor de bevismæssige vurderinger vedr. gerningspersonens forsæt iht. straffelovens § 231 er belyst, er det nærliggende at undersøge, om retspraksis vedrørende den norske groomingbestemmelse kan bidrage i stedet.

I den norske lagmannsrettsafgørelse *LF-2016-106879* havde en voksen mand oprettet en falsk profil, hvor han udgav sig for at være en 14-årig pige og chattede med en 63-årig mand, som flere mistænkte for at være pædofil, med henblik på at afsløre ham. Den 63-årige blev efterfølgende dømt for forsøg på overtrædelse af den norske groomingbestemmelse i straffelovens § 306, da lagmannsretten fandt, at *"(...) chatten mellom parterne den 12. januar hadde et klart seksuelt innhold og dreide seg om å møtes."* Bl.a. lagde lagmannsretten vægt på, at *"(...) formålet med møtet, objektivt sett, var at de to skulle møtes for å ha seksuell omgang, herunder samleie. Tiltalte skrev bl.a. at han skulle ta med seg kondomer til treffet."*

Ved bevisførelsen i norsk ret lægges der således især vægt på parternes forudgående korrespondance, herunder om denne har antaget en seksuel karakter. Derudover lægges der vægt på, om gerningspersonen og den forurettede har indgået en konkret aftale om at mødes. Af denne aftale skal det på objektivt grundlag kunne udledes, hvad hensigten med mødet er, f.eks. om parterne skal have samleje. En sådan handling vil efter de danske strafferetlige regler i stedet skulle straffes som forsøg på at begå en seksualforbrydelse, idet gerningspersonens forsæt ved den norske bevisførelse konkretiseres nok til at vedrøre en bestemt seksualforbrydelse.

Inspiration kan således ikke hentes fra norsk ret, idet der kan bevises og straffes for overtrædelse af den norske groomingbestemmelse i samme omfang som forsøg på en konkret seksualforbrydelse efter dansk ret. Norsk retspraksis illustrerer derfor ikke de samme bevismæssige vurderinger og udfordringer, som kan tænkes at være tilfældet for den danske groomingbestemmelse.

5.2 Aldersgrænsen

Som tidligere nævnt er aldersgrænsen for, hvornår en person kan udsættes for grooming, 18 år. Straffelovens § 231 kriminaliserer således også opbygning af relationer med personer over den seksuelle lavalder, som i Danmark er 15 år, jf. herved straffelovens § 222.

Normalt antages det, at personer over den seksuelle lavalder besidder den fornødne modenhed til frit at kunne indgå i seksuelle relationer, uden at dette skal have strafferetlige konsekvenser for modparten.¹¹⁰ Ved at hæve aldersgrænsen til 18 år i straffelovens § 231 begrænser man således den pågældendes handlefrihed.

¹⁰⁹ Ibid., s. 63

¹¹⁰ Christensen, Malene Bechmann: Det strafferetlige samtykke, 1. udg. (2008), s. 123

Arbejdsgruppen anbefalede i deres rapport, at aldersgrænsen bør fastsættes til 15 år. De anførte hertil: *”En aldersgrænse, som svarer til den seksuelle lavalder, vil således ramme sager, hvor seksuelle relationer pr. definition er forbudt, samtidigt med at der tages hensyn til, at bestemmelsen ikke bør kriminalisere ”normal” adfærd blandt unge.”*¹¹¹ Det normale består i, at det er almindeligt forekommende, at 15-17-årige opbygger relationer med henblik på et gensidigt ønske om at indgå i seksuelle forhold – også med personer over 18 år.¹¹²

Lovforslaget påpeger selv, at det vil være vanskeligt at påvise, at en person, der indgår i en flirtende eller seksuelt ladet kommunikation med en person på 15 år eller derover, gør det med den hensigt at udsætte vedkommende for en seksualforbrydelse.¹¹³

På trods heraf går lovforslaget imod arbejdsgruppens anbefaling og følger i stedet aftalepartierne anbefaling, idet partierne var enige om, at aldersgrænsen skal fastsættes til 18 år med den begrundelse, at der også er *”(...) et væsentligt hensyn til at beskytte de unge over den seksuelle lavalder mod grooming.”*¹¹⁴

Arbejdsgruppen er ikke uenig i aftalepartierne vurdering, idet de tillige har anført, at der også i forhold til unge, der er fyldt 15 år, kan bestå en ulige magtrelation mellem parterne, som kan begrunde, at det bør være strafbart at have seksuelle relationer, herunder hvis den ene part er væsentligt ældre eller mere erfaren end den anden, samt hvis vedkommende har en bestemt position over for den mindreårige.¹¹⁵ Såfremt man ønsker at styrke beskyttelsen mod udnyttelsen af en sådan magtrelation til at krænke en person under 18 år, bør det dog efter arbejdsgruppens opfattelse ske ved ændring af bestemmelsen i straffelovens § 223.¹¹⁶

Problemstillingen relaterer sig til diskussionen om, hvornår en kontaktetablering kan siges at være ”utilbørlig”. Denne vurdering bliver kun sværere, jo ældre den forurettede er, idet personer på 15 år eller derover som udgangspunkt frivilligt kan etablere seksuelle relationer med diskulperende virkning for modparten.

Lovforslaget gør derfor også udtrykkeligt opmærksom på, at der stilles højere krav til forskellen mellem gerningspersonens og den forurettedes alder, erfaring og udvikling, når den forurettede er fyldt 15 år.¹¹⁷

Således vil der i almindelighed være en formodning for, at relationsopbygningen i et sådant tilfælde sker frivilligt for begge parter vedkommende. Kun i de tilfælde, hvor gerningspersonen udviser grov manipulerende adfærd eller tydeligt udnytter en betydelig forskel i alder, erfaring og udvikling, vil relationsopbygningen være strafbar. Det eneste eksempel, der dog nævnes på en sådan adfærd, er tilfælde, hvor gerningspersonen decideret ”snyder” den forurettede ved at foregive sig for at være

¹¹¹ Rapport om digitale krænkelser, 2022, s. 60 f.

¹¹² Ibid., s. 64

¹¹³ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 10

¹¹⁴ Aftaletekst af 29. juni 2022, pkt. 2

¹¹⁵ Rapport om digitale krænkelser, 2022, s. 61

¹¹⁶ Ibid., s. 64

¹¹⁷ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 9

fotograf og at kunne hjælpe den forurettede i gang med en modelkarriere med det formål at få den unge til at optræde nøgen, sende nøgenfotos eller lignende.¹¹⁸

Lovforslaget giver således en meget begrænset vejledning med hensyn til, hvilke relationer der har været Justitsministeriets ønske at kriminalisere, når den forurettede er fyldt 15 år.

Advokatrådet har også haft denne problemstilling for øje, idet de kan tilslutte sig "(...) vigtigheden af at sikre, at den foreslåede bestemmelse ikke anvendes over for almindelig kontakt med unge over den kriminelle lavalder, og at det i den forbindelse er særlig væsentligt at stille relevante krav til forskellen mellem den mistænkte og den forurettede i forhold til alder, erfaring eller udvikling."¹¹⁹

Sådanne relevante krav er ikke stillet ved lovforslaget. Dette kan bevirke, at der vil blive rejst tiltale for grooming i tilfælde, hvor der er tale om hel legitim kontakt mellem en ung og en ældre person. Den vidtgående aldersgrænse kan således risikere at afgrænse straffelovens § 231 på en uhensigtsmæssig måde.

En anden uhensigtsmæssig følge, der kan tænkes at opstå i forbindelse med den høje aldersgrænse, er, at der i større grad vil skulle sættes fokus på den unges adfærd, herunder tidligere seksuelle erfaringer, samt dennes fysiske udvikling og modenhed for at kunne vurdere, hvorvidt der består en betydelig forskel i parternes alder, erfaring og udvikling. Dette kan risikere at bevirke, at der fra forsvarers side vil blive lagt stor vægt på at fremhæve omstændigheder, der taler for, at den unge har udvist adfærd, der taler til gunst for gerningspersonen – såkaldt "*victim blaming*" – hvilket kan have store negative sociale og psykologiske konsekvenser for den unge.

5.2.1 Samtykke

Samtykke fra en person til en given handling udelukker som udgangspunkt ansvar. Inden for straffetretten dækker begrebet "samtykke" over, at den forurettede kan være enig i eller indforstået med en ellers strafbar handling foretaget med diskulperende virkning for modparten.¹²⁰

Det, der dog er karakteristisk for grooming, er, at den forurettede ofte ikke selv indser, at vedkommende udsættes for en krænkelse, og således indgår frivilligt i relationen med gerningspersonen. Problematikken består således i, om man kan anfægte denne frivillighed, når der er tale om en person over den seksuelle lavalder, der som udgangspunkt selv kan bestemme, hvorvidt denne vil indgå i en seksuel relation. Dette bliver i sidste ende et habilitetsspørgsmål.

Der er enighed i den strafferetlige teori om, at det ikke er muligt at fastsætte en generel aldersgrænse for, hvornår en person er i stand til at give samtykke til en ellers strafbar handling.¹²¹ For så vidt angår seksualforbrydelser synes aldersgrænsen dog ofte at lægge sig op ad den seksuelle lavalder.¹²² I visse bestemmelser er aldersgrænsen dog fastsat til 18 år.¹²³ Disse bestemmelser angår generelt grovere seksualforbrydelser og indeholder en beskyttelse mod udnyttelse. Straffelovens § 231 er også en beskyttelse mod udnyttelse, men om den kan karakteriseres som en grov seksualforbrydelse er mere tvivlsomt – især henset til at der ikke er tale om et egentligt fuldbyrdet seksuelt overgreb.

¹¹⁸ Ibid., s. 10

¹¹⁹ Justitsministeriet: Høringssvar, s. 57

¹²⁰ Christensen, Malene Bechmann: Det strafferetlige samtykke, 1. udg. (2008), s. 22

¹²¹ Ibid., s. 120

¹²² Se hertil bl.a. straffelovens §§ 216, stk. 2, 2. pkt. og 222

¹²³ Se hertil bl.a. straffelovens §§ 220, 223, 224 og 235

Formålet med de fastsatte aldersgrænser i straffelovens kapitel 24 er at beskytte børn og unge (og visse andre svagere stillede personer) mod uønskede eller skadelige seksuelle forhold.¹²⁴ Man kan hurtigt blive enige om, at der består en beskyttelsesinteresse i relation til grooming for så vidt angår børn under 15 år – især i takt med at den digitale udvikling har skabt nye platforme for voksne såvel som børn at begå sig på. Børn besidder ikke den fornødne modenhed og dømmekraft til at gennemskue en persons intentioner, når de indgår i en relation. Derfor kan seksuelle forhold noget hyppigere tænkes opnået på en måde, hvor et barn uden seksuel erfaring er blevet lokket af en ældre person til at indlade sig heri.¹²⁵ Derfor er der behov for, at der sættes større fokus på børns færden på bl.a. internettet og på de personer, som børn indgår i relationer med.

Disse betragtninger gør sig ikke på samme vis gældende for unge over den seksuelle lavalder, der fra lovgivers side er vurderet til at besidde den fornødne modenhed til at kunne indgå i seksuelle relationer. Unge på 15 år eller derover vil således være i bedre stand til at kunne gennemskue et evt. seksuelt forsæt hos gerningspersonen, idet de ikke indleder sig i en relation helt fordomsfrit, som ofte er tilfældet for børn. Om man kan sige, at der er et væsentligt hensyn "(...) til at beskytte de unge over den seksuelle lavalder mod grooming"¹²⁶ – som aftalepartierne ellers hævder – er således tvivlsomt.

5.2.2 Norsk ret

I den norske groomingbestemmelse i § 306 er aldersgrænsen fastsat til 16 år, hvilket er sammenfaldende med den seksuelle lavalder i Norge, jf. herved den norske straffelovs § 302.

Ved udformningen af bestemmelsen var der ligeledes diskussion om, hvorvidt aldersgrænsen for, hvornår man kunne udsættes for grooming, burde svare til den seksuelle lavalder eller fastsættes til 18 år. Departementet kunne hertil tilslutte sig, at der også er et hensyn til at beskytte børn mellem 16 og 18 år mod seksuelle overgreb og seksuel udnyttelse. Dog vurderedes det, at "*(...) dette beskyttelsesbehovet, er tilstrækkeligt ivaretatt gjennom andre straffebud som for eksempel straffeloven § 192 om voldtekt, § 193 om misbruk av stilling, avhengighetsforhold og lignende og § 203 om seksuel omgang mot vederlag med person under 18 år*".¹²⁷

I Norge vurderedes den udvidet beskyttelse, som groomingbestemmelsen giver, således kun at vedrøre børn under den seksuelle lavalder.

5.3 Delkonklusion

Straffelovens § 231 giver betæneligheder for så vidt angår forsætskravet, idet ovenstående diskussion indikerer, at domstolene skal vurdere forsæt til en række gerningsmomenter, som praksis vedrørende lignende lovbestemmelser har vist er kompliceret og en svær vurdering at foretage. Det kan endvidere forventes, at anklagemyndigheden ved deres bevisførelse vil have svært ved at leve op til beviskravet, som følger grundsætningen om in dubio pro reo, da de momenter, som ifølge lovforslaget skal indgå i forsætsvurderingen, tvivlsomt vil kunne stå alene som bevis for forsæt til en ikke-konkretiseret seksualforbrydelse ud over enhver rimelig tvivl. Norsk ret kan ikke bidrage til en bedre forståelse af disse vurderinger, idet der kan bevises og straffes for overtrædelse af den norske straffelovs § 306 i samme omfang som forsøg på en konkret seksualforbrydelse efter dansk ret.

¹²⁴ KBET 2012-01-01 nr. 1534, s. 120

¹²⁵ KBET 1975-01-01 nr. 747, s. 8

¹²⁶ Aftaletekst af 29. juni 2022, pkt. 2

¹²⁷ Ot.prp.nr. 18, s. 20

Det er endvidere tvivlsomt, om straffelovens § 231 rent faktisk udgør en udvidet beskyttelse af de 15-17-årige. Bestemmelsen er nærmere et udtryk for en unødvendig begrænsning af unges handlefrihed, mere end den er et udtryk for en udvidet beskyttelse af dem mod seksuelle overgreb, idet unge over den seksuelle lavalder som udgangspunkt kan give samtykke til at indgå i seksuelle relationer – også med personer, der er ældre end dem selv. Det risikeres således, at der i mange tilfælde vil blive rejst tiltale for overtrædelse af bestemmelsen, selvom der er tale om hel legitim kontakt mellem parterne. Hvis man kigger på norsk ret, er aldersgrænsen sammenfaldende med den seksuelle lavalder i landet, bl.a. med den begrundelse, at beskyttelsesinteressen over for unge over den seksuelle lavalder er vareretaget tilstrækkeligt i de øvrige norske straffelovsbestemmelser. Samme begrundelse har arbejdsgruppen anført til støtte for deres forslag om en aldersgrænse på 15 år, idet beskyttelsen af de unge over den seksuelle lavalder bør ske ved en evt. udvidelse af andre seksualforbrydelser i straffeloven.

6. Grooming som skærpende omstændighed?

Et af hovedargumenterne for at indføre en særskilt groomingbestemmelse, er, at der er behov for at kriminalisere den selvstændige krænkelse, der består i, at gerningspersonen udnytter en mindreårigs tillid og loyalitet til at begå en seksualforbrydelse mod den pågældende.¹²⁸

Dette er der bred enighed om. Det kan dog diskuteres, om indførelsen af en særskilt bestemmelse er løsningen, eller om det ville være mere formålstjeneligt at lade grooming indgå i de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens kapitel 10.

Når det kommer til straffens fastsættelse, levner loven retten en betydelig frihed til at foretage en konkret vurdering vedrørende sanktionsform og -længde modsat deres bedømmelse af, om de objektive strafbarhedsbetingelser er opfyldt, hvor vurderingen er snævert forbundet til ordene i gerningsbeskrivelsen, jf. herved legalitetsprincippet i straffelovens § 1.¹²⁹

Central for nærværende diskussion er straffelovens § 81, som opregner en række momenter, der ved straffens fastsættelse i almindelighed skal indgå som skærpende omstændighed.

På nuværende tidspunkt indeholder straffelovens § 81 ingen bestemmelse om, at det i almindelighed skal indgå som skærpende omstændighed, at gerningspersonen har begået et strafbart forhold ved brug af ”grooming” eller ”under udnyttelse af sin på alder og erfaring beroende overlegenhed”.

Som ovenstående analyse under pkt. 4 viser, kan det forventes, at straffelovens § 231 vil få et meget begrænset selvstændigt anvendelsesområde, idet bestemmelsen hovedsageligt tilsigter at ramme tilfælde, hvor der ikke kan føres bevis for forsøg på et konkret seksuelt overgreb, eller hvor gerningspersonen er trådt frivilligt tilbage herfra, da groomingprocessen i sig selv vil være en fuldbrydet forbrydelse.

I de tilfælde, hvor der kan bevises og dermed straffes for overtrædelse af en konkret seksualforbrydelse eller et forsøg herpå, vil der ifølge lovforslaget fortsat skulle straffes efter de pågældende bestemmelser.¹³⁰ Straf for selve groomingprocessen vil kun efter omstændighederne blive pålagt.¹³¹

¹²⁸ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 6

¹²⁹ *Elholm, Thomas m.fl.*: Kommenteret straffelov, Almindelig del, 11. udg. (2019), s. 509

¹³⁰ FT 2022-23, tillæg A L 50 – bemærkninger til lovforslaget, s. 34

¹³¹ *Ibid.*, s. 35

Som ovenstående diskussion under pkt. 5.1 konkluderer, kan det i praksis forventes at blive svært at domfælde for overtrædelse af § 231, dels fordi bestemmelsen indeholder en del strafbarhedsbetingelser, som skal være opfyldt, dels fordi forsætsvurderingen vil blive svær at skulle foretage, samt at bevisbyrden kan blive svær for anklagemyndigheden at løfte.

Således kunne man forestille sig, at der af praktiske hensyn ikke vil blive rejst tiltale for overtrædelse af straffelovens § 231, idet bevisførelsen vurderes at være for omfattende og evt. overflødig i de tilfælde, hvor der alligevel kan domfældes for overtrædelse af en konkret seksualforbrydelse eller et forsøg herpå.

Hvis grooming i stedet indføres som skærpende omstændighed, vil dette bevirke, at straffen for en fuldbyrdet seksualforbrydelse eller et forsøg herpå vil kunne skærpes, når forbrydelsen er begået ved brug af grooming, idet denne vurdering i højere grad vil være overladt til domstolenes skøn. På denne måde tages der stadig hensyn til, at der består en selvstændig krænkelse i at blive udsat for grooming, men det undgås, at der skal rejses tiltale for en sekundær bestemmelse.

Dette vil naturligvis bevirke, at der ikke kan straffes for grooming særskilt, hvilket har været formålet med justitsministerens forslag. Således vil en seksualforbrydelse ikke kunne standses og straffes, inden forbrydelsen eller et konkretiseret forsøg herpå har fundet sted. Derudover vil gerningspersonen fortsat kunne træde frivilligt tilbage med strafophør til følge.

I sidste ende er dette en afvejning af behovet for generelt at kunne skærpe straffene for seksualforbrydelser, der er begået ved brug af grooming, over for behovet for at have en særskilt bestemmelse, der kriminaliserer et mindre selvstændigt område.

Hvad der vejer tungest, er svært at forudsige, når straffelovens § 231 ikke er trådt i kraft, idet det endnu ikke vides, hvor ofte der vil blive rejst tiltale efter bestemmelsen, og hvor svært det reelt vil blive at domfælde for overtrædelse heraf.

Ifølge lovforslaget skal bestemmelsen evalueres efter 2 år, hvor Justitsministeriet vil indhente oplysninger fra relevante aktører om erfaringer med bestemmelsen for at overveje, om der er behov for en ændring eller præcisering heraf.¹³² Til denne tid vil man have et bedre overblik over bestemmelsens reelle anvendelsesområde og dermed være i bedre stand til at vurdere, om det egentligt vil være mere formålstjeneligt at lade grooming indgå som skærpende omstændighed i straffelovens § 81 frem for at lade fænomenet kriminaliseres særskilt.

6.1 Delkonklusion

Ved indsættelse af straffelovens § 231 risikerer retsstillingen at blive udformet på en sådan måde, at der fortsat ikke straffes for selve groomingprocessen – især i de tilfælde, hvor der alligevel kan straffes for overtrædelse af en konkret seksualforbrydelse eller et forsøg herpå.

I stedet kan det overvejes, om grooming bør indsættes som en skærpende omstændighed i straffelovens § 81, da der herved gives en vidererækkende mulighed for at skærpe straffene for de seksualforbrydelser, der er begået ved brug af grooming, idet retten indrømmes et videre skøn med hensyn til

¹³² Ibid., s. 10

strafudmålingen. På denne måde kan groomingbestemmelsen forventes at få et bredere anvendelsesområde.

Dette vil dog medføre, at grooming ikke bliver kriminaliseret særskilt, hvorfor det fortsat ikke vil være muligt at straffe forsøg på en ikke-konkretiseret seksualforbrydelse samt tilfælde, hvor gerningspersonen er trådt frivilligt tilbage fra et forsøg på en seksualforbrydelse.

Hvad der er mest formålstjeneligt, er endnu svært at forudsige, når bestemmelsen ikke er trådt i kraft. Ved dennes 2-års evaluering vil det dog være en væsentlig diskussion for lovgiver at foretage, idet man på dette tidspunkt vil have et bedre indblik i bestemmelsens reelle anvendelse.

7. Konklusion

Omdrejningspunktet for nærværende speciale har været det af justitsministeren fremsatte forslag til straffelovens § 231, som kriminaliserer fænomenet grooming. Lovforslaget er nu vedtaget og forventes at træde i kraft den 1. juli 2023.

Den nye groomingbestemmelse er i tråd med Danmarks internationale forpligtelser, herunder Børnekonventionen hvorefter medlemsstaterne er forpligtet til at beskytte børn mod alle former for seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse, samt Lanzarotekonventionen, som i dennes artikel 23 pålægger medlemsstaterne at kriminalisere online grooming. Regeringen har før været af den opfattelse, at disse forpligtelser har været opfyldt, idet Danmark i kraft af sin vidtrækkende forsøgslære gør det muligt at straffe grooming som forsøg på en seksualforbrydelse omfattet af straffelovens kapitel 24.

Efter nærmere gennemgang af de strafferetlige bestemmelser er man dog nu kommet til den konklusion, at det er utilstrækkeligt, at en groomingproces efter omstændighederne straffes som forsøg på et seksuelt overgreb, bl.a. fordi der består en selvstændig krænkelse i, at en person udnytter en mindreårigs tillid og loyalitet med det formål at udsætte vedkommende for en seksualforbrydelse, samt at groomingprocessen, som lovgivningen er udformet nu, efter omstændighederne kan være undtaget fra straf.

Ved straffelovens § 231 straffes nu den, som systematisk eller ved manipulation og under udnyttelse af en på alder og erfaring beroende overlegenhed opbygger en relation til et barn eller en ung med forsæt til at udsætte den pågældende for en seksualforbrydelse omfattet af straffelovens kapitel 24.

Bestemmelsen skal bl.a. sikre, at et forsøg på en seksualforbrydelse kan standses tidligere i groomingprocessen, idet den indeholder et fremrykket fuldbyrdsmoment og ser bort fra kravet til forsættets konkretisering.

Sammenligner man bestemmelsen med den norske kriminalisering af grooming såvel som Lanzarotekonventionens artikel 23, ses det, at straffelovens § 231 kriminaliserer flere dele af groomingprocessen, idet gerningspersonen allerede kan straffes ved relationsopbygningen til den mindreårige. Derudover straffer bestemmelsen også grooming begået over for unge over den seksuelle lavalder.

En analyse af udvalgte bestemmelser i straffelovens kapitel 24 og retspraksis, der relaterer sig hertil, viser, at dansk straffelovgivning vedr. grooming, som den er udformet nu, har været i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, idet grooming i vidt omfang allerede er kriminaliseret i de gældende straffelovsbestemmelser, herunder ved den vidtrækkende forsøgslære.

Da det fortsat er hensigten, at der skal straffes for overtrædelse af en konkret seksualforbrydelse eller er et forsøg herpå, når det er muligt, må det forventes, at straffelovens § 231 vil få et begrænset selvstændigt anvendelsesområde, idet bestemmelsen hovedsageligt vil finde anvendelse, når der kan påvises forsæt hos gerningspersonen til at begå en seksualforbrydelse, men hvor det ikke kan konkretiseres, hvilken seksualforbrydelse forsættet rækker til. Derudover vil straffelovens § 231 kriminalisere tilfælde, hvor gerningspersonen efter relationsopbygningen er trådt frivilligt tilbage fra at begå en seksualforbrydelse, idet fremrykkelsen af fuldbyrdelsesmomentet bevirker, at groomingprocessen fremover vil være en fuldbyrdet forbrydelse.

Det kan forventes, at der vil være visse strafferetlige problematikker forbundet med de områder, hvor straffelovens § 231 vil finde selvstændig anvendelse. Især kan forsætsvurderingen volde problemer, navnlig fordi der skal påvises forsæt til en række gerningsmomenter, som praksis vedrørende lignende lovbestemmelser har vist er kompliceret og en svær vurdering for domstolene at foretage. Derudover er det på nuværende tidspunkt svært at forestille sig, hvordan anklagemyndigheden skal være i stand til at løfte bevisbyrden for overtrædelse af bestemmelsen, således at gerningspersonens skyld er bevist ud over enhver rimelig tvivl.

Endvidere kan det diskuteres, om det har været den rette beslutning at fastsætte aldersgrænsen for, hvornår en person kan udsættes for grooming, til 18 år i stedet for at lade aldersgrænsen være sammenfaldende med den seksuelle lavalder på 15 år. Meget tyder nemlig på, at bestemmelsen vil udgøre en unødvendig begrænsning af unges handlefrihed frem for at være en beskyttelse af dem mod seksuelle overgreb, idet det er svært at afgrænse, hvornår en relation er utilbørlig, når der er tale om en seksuel myndig person, der som udgangspunkt selv kan bestemme, hvem vedkommende vil indgå i seksuelle relationer med. Derfor risikeres det, at der rejses tiltale for grooming i tilfælde, hvor der er tale om en hel legitim relation mellem parterne.

Sammenfattende kan det konkluderes, at meget tyder på, at kriminaliseringen af grooming i straffelovens § 231 nærmere er en bestemmelse med signalværdi, der er egnet til at markere det strafferetlige værn af børn og unge i relation til visse seksualforbrydelser, mere end den vil få større selvstændig betydning i praksis.

Således kan det overvejes, om grooming vil være bedre kriminaliseret som skærpende omstændighed i straffelovens § 81, hvilket vil sikre, at den forudgående groomingproces vil få betydning for strafudmålingen ved fuldbyrdede seksualforbrydelser eller tilstrækkeligt konkretiserede forsøg herpå. Dette vil dog tillige bevirke, at visse dele af groomingprocessen fortsat vil være undtaget fra straf. Idet straffelovens § 231 endnu ikke er trådt i kraft, er det svært at forudsige, hvad der er mest formålstjeneligt i relation til kriminaliseringen af grooming, hvorfor det vil være mest nærliggende at foretage denne diskussion ved bestemmelsens 2-års evaluering.

8. Litteraturliste

Litteratur

- *Baumbach, Trine*: Strafferet og menneskeret, 1. udgave, 1. oplag, Karnov Group Denmark A/S, København 2014
- *Christensen, Malene Bechmann*: Det strafferetlige samtykke, 1. udgave, 1. oplag, Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2008

- *Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder og Europarådet: Håndbog om europæisk lovgivning om børns rettigheder*, Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor, 2016 (citeret Håndbog om europæisk lovgivning om børns rettigheder (2016))
- *Elholm, Thomas, Madsen, Lasse Lund, Rahbæk, Hanne og Røn, Jens: Kommenteret straffelov, Speciel del*, 12. udgave, 1. oplag, Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2022
- *Elholm, Thomas, Jakobsen, Morten Niels, Madsen, Lasse Lund: Kommenteret straffelov, Almindelig del*, 11. udgave, 1. oplag, Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2019
- *Evald, Jens: Juridisk teori, metode og videnskab*, 2. udgave, 1. oplag, Djøf Forlag 2020
- *Hurwitz, Stephan: Den danske kriminalret, Speciel del*, 5. oplag, G.E.C. Gads Forlag, København 1970
- *Jochimsen, Jørgen: Bevisførelse i retssager – oversigt over regler og afgørelser i borgerlige retssager, herunder i småsagsprocessen, og i straffesager*, 1. udgave, 1. oplag, Karnov Group Denmark A/S, København 2012
- *Kistrup, Michael, Poulsen, Jakob Lund, Røn, Jens, Rørdam, Thomas: Straffeprocessen*, 4. udgave, 1. oplag, Karnov Group Denmark A/S, København 2022
- *Nielsen, Gorm Toftegaard ved Madsen, Lasse Lund: STRAFFERET 1 – Ansvar*, 6. udgave, 1. oplag, Djøf Forlag 2020
- *Rieber-Mohn, Georg Fredrik, Sæther, Knut Erik: Almindelig strafferett*, 6. udgave, Universitetsforlaget AS 2016
- *Waaben, Knud: Det kriminelle forsæt*, Gyldendals Forlagstrykkeri i København 1957

Love, forarbejder og lovforslag

- Forslag til Lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Initiativer mod digitale krænkelse, herunder forbud mod grooming, sidestilling af tilsnigelse af samleje med voldtægt, religiøse lederes udnyttelse af religiøs afhængighed med henblik på af skaffe sig samleje m.v.) nr. 50 som vedtaget den 23. maj 2023 (citeret FT 2022-23, tillæg C L 50)
- Forslag til Lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Initiativer mod digitale krænkelse, herunder forbud mod grooming, sidestilling af tilsnigelse af samleje med voldtægt, religiøse lederes udnyttelse af religiøs afhængighed med henblik på af skaffe sig samleje m.v.) nr. 50 fremsat den 22. februar 2023 (citeret FT 2022-23, tillæg A L 50)
- Lovbekendtgørelse nr. 1360 af 28. september 2022 Straffeloven
- Forslag til Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om pas til danske statsborgere mv. (Styrket indsats mod seksuelle overgreb mod børn og styrket rådgivning til ofre for seksuelle overgreb) nr. 78 fremsat den 10. november 2021 (citeret LFF 2021-11-10 nr. 78)
- Forslag til Lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse) nr. 85 fremsat den 11. november 2020 (citeret LFF 2020-11-11 nr. 85)
- Forslag til Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning og lov om restaurationsvirksomhed og alkoholbevilling m.v. (Seksuualforbrydelser) nr. 141 af 6. februar 2013 (citeret LFF 2013-02-06 nr. 141)
- Forslag til Lov om ændring af straffeloven (Strafskærpelse for visse sager om seksuelt misbrug af børn) nr. 186 fremsat den 9. maj 2008 (citeret LFF 2008-05-09 nr. 186)
- Forslag til Lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Gennemførelse af Europarådets konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug m.v.) nr. 86 fremsat den 10. december 2008 (citeret LFF 2008-12-10 nr. 86)

- Forslag til Lov om ændring af straffeloven adoptionsloven og retsplejeloven (Børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn, salg af børn og gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn m.v.) nr. 117 af 10. december 2002 (citeret LFF 2002-12-10 nr. 117)

Norske love og forarbejder

- Ot.prp. nr. 18 (2006-2007) Om lov om endringer i straffeloven 1902 mv. (straffebed om å møte et barn med forsett om å begå seksuelt overgrep mv.) af 15. december 2006 (citeret Ot.prp. nr. 18 (2006-2007))
- L20.05.2005 nr. 28 Lov om straff (straffeloven)
- Ot prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven) af 2. juli 2004 (citeret Ot prp. nr. 90 (2003-2004))

Betænkninger

- Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser nr. 1534 af 1. januar 2012 (citeret KBET 2012-01-01 nr. 1534)
- Straffelovrådets udtalelse om strafferetlige aldersgrænser for seksuelle forhold nr. 747 af 1. januar 1975 (citeret KBET 1975-01-01 nr. 747)

Konventioner og direktiver

- Bekendtgørelse 1992-01-16 nr. 6 af FN-konventionen af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder (citeret Børnekonventionen)
- Bekendtgørelse 2010-10-15 nr. 57 af konvention af 25. oktober 2007 om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug (citeret BKI nr. 57 af 15/10/2010 og Lanzarote-konventionen)
- Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/93/EU af 13. december 2011 om bekæmpelse af seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi (citeret Direktiv 2011/93/EU)

Hjemmesider

- Rigspolitiets redegørelse vedr. grooming, Retsudvalget 2009-10, REU Alm.del, Bilag 667: <https://www.ft.dk/samling/20091/almdel/reu/bilag/667/882549/index.htm> (citeret Retsudvalget 2009-10, Bilag 667)
- Justitsministeriet: Notat om tilvalg af direktivet om seksuelt misbrug af børn, Bilag 4: <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2015/Bilag%204%20-%20Direktivet%20om%20seksuelt%20misbrug%20af%20b%C3%B8rn.pdf> (citeret Notat om tilvalg af direktivet om seksuelt misbrug af børn, Bilag 4)
- Justitsministeriet: Notat om lovgivningsmæssige konsekvenser af Europarådets konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug (Council og Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse) af 22. oktober 2007, Retsudvalget, REU alm. del – Bilag 62: <https://www.ft.dk/samling/20071/almdel/REU/bilag/62/405436.pdf> (citeret REU, alm. del – bilag 62)
- Aftale om initiativer mod digitale krænkelse af 29. juni 2022: <https://www.regeringen.dk/aktuelt/tidligere-publikationer/aftale-om-initiativer-mod-digitale-krænkelser/> (citeret Aftaletekst af 29. juni 2022)

- Justitsministeriet: Aftale om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2020/12/Aftale-om-politiets-og-anklagemyndighedens-oekonomi-2021-2023-1.pdf> (citeret Aftale om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023)
- Justitsministeriet: Værn mod voksne der krænker børn, Tiltag til bekæmpelse af seksuelle krænkelser mod børn, København, maj 2021: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/05/Vaern-mod-voksne-der-krænker-boern.pdf> (citeret Værn mod voksne der krænker børn, maj 2021)
- Justitsministeriet: Rapport fra arbejdsgruppen om digitale krænkelser, København 2022: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2022/06/Rapport-fra-arbejdsgruppen-om-digitale-krænkelser1.pdf> (citeret Rapport om digitale krænkelser, 2022)
- Council of Europe: Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, Lanzarote, 25.X.2007, CETS 201: <https://rm.coe.int/16800d3832> (citeret Explanatory Report - CETS 201)
- Justitsministeriet: Høringssvar, Retsudvalget 2022-23 (2. samling), L 50, Bilag 1: <https://www.ft.dk/samling/2022/lovforslag/L50/bilag/1/2664664.pdf> (citeret Justitsministeriet: Høringssvar)

Dansk retspraksis

• AM 2021.02.04 Ø	• TfK 2010.936/2 Ø
• TfK 2021.623 V	• TfK 2010.415/2 V
• TfK 2020.1066/2 V	• AM 2009.03.23 B
• TfK 2020.277 Ø	• TfK 2006.783/2 V
• FED 2020.232 Ø	• TfK 2006.546 Ø
• U 2019.2356 V	• U 2005.1460 H
• TfK 2018.1235 Ø	• U 2005.836 Ø
• TfK 2018.101 Ø	• TfK 2005.411 V
• U 2016.3340 H	• TfK 2001.695 V
• TfK 2015.362 Ø	• U 2000.1478/2 Ø
• TfK 2013.7 V	• U 1969.1002 Ø
• TfK 2012.1010 V	• U 1935.778 H

Norsk retspraksis

- LF-2016-106879